БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

…СС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

…290 (10044) | 1962 оной декабриин 11, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Танганьикын арадые амаршалга

Нүхэд Н. С. Хрущев болон Л. И. Брежнев Танганьикын Республикын президент Юлиус Камбараджe Ньерере гэгшэдэ телеграмма эльгээбэ. Африкын энэ ороной республика болгогдоhонтой дашарамдуулан, Танганьикын арадые тэрэ телеграмма соогоо үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, амгалан hайн ажаhуухые хүсэнэ.

Тэгшэ эрхын, бэеэ даанги байдалые хүндэлэлгын болон бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ оролсохогүйн үндэр дээдэ ёhо гуримаар байгуулагдаhан советско-танганьикска хани барисаан манай арадуудай аша туhын тулада, бүхы дэлхэй дээрэ э… найрамдал бэхижүүлгын аша туhада улам саашадаа хүгжэжэ байха гэhэн найдабари тэрэ телеграмма соонь хэлэгдэнэ.

…СР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэрээ эхилбэ

…КВА, декабриин 10. (ТАСС). Мүнөөдэр …соо СССР-эй зургаадахи зарлалай …но Соведэй хоёрдохи сесси хүдэлмэ…лбэ.

…нэй 10 часта Кремлиин Ехэ ордон соо …альностьнуудай Соведэй заседани …бэ. Нэгэ доро Кремлиин театрай зал …юзай Соведэй депутадууд сугларба. …нуудай заседанинууд дээрэ сессиин …зүйлнүүд болон хүдэлмэриинь гурим …дуугаар баталагдаба.

…Р-эй зургаадахи зарлалай Верховно …й хэлсэхэ зүйлнүүдтэнь иимэнүүд асуу…д оруулагдаба:

…СР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1963 …рэнэй түсэб тухай.

…СР Союзай 1963 оной гүрэнэй бюджет …1961 оной гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ

3. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай.

4. Мүнөө үеын уласхоорондын байдал болон Советскэ Союзай гадаадын политика.

***

МОСКВА, декабриин 10. (ТАСС). Мүнөөдэр үглөөнэй 11 часта Кремлиин Ехэ ордон соо СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани нээгдэбэ.

Коммунис партиин болон Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй эндэ орожо ерэхэдэ, дапутадууд болон айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1963 оной гүрэнэй түсэб тухай элидхэл СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Арадай Ажахын Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **В. Э. Дымшиц** хэбэ.

ШЭНЭ ТЕХНОЛОГИ НЭБТЭРҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Промышленна предприятиин хүдэлмэришэд партиин ЦК-гай нояб… Пленумэй шиидхэбэ… хэрэг дээрэнь бэе… …тула хүсэ шада… …сүүлхэ байhанаа мэ… …Зэдын комбинадай хү…шэд бүхы совет арад…мта промышленна про… …бүри ехээр үйлэдбэри…ахын тула бии байhан …ломжонуудаа элирүү…эглэхэ гэжэ шиидэбэ. …соной горнягууд руда …ын технологие нари… …hайжаруулха талаар …л бэелүүлхээр хараа…өө руда малталгын …хүсэд hайнаар оньhо…гдаагүй дээрэhээ хү… …хүсэн хэрэглэгдэнэ, …бүтээсэ үшөө бага …

…хүдэлмэриин технологи…ижуулан hайжаруул…уудалай 1960 онhоо …эжэ эхилбэшье, энэ талаар үшөө горитой дутагдал бии байhаар. Түрүүшээр хоёр бригада руда малталга дээрэ шэнэ технологи хэрэглэжэ, ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлжэ шадаhан байгаа. Иван Михайлов, Петр Чепко гэгшын даадаг эдэ бригаданууд шэнэ технологие хэрэглэн, даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ эхилhэн. Виктор Завьялов, Андрей Анрбрехт, Дашанима Дамдиновай хүтэлбэрилдэг бригаданууд тэдэнэй жэшээгээр шэнэ технологиин ёhоор ажаллажа, hайн амжалта туйлаа.

Хэрбээ урдань Петр Чепкогой бригадын гэшүүд дунда зэргээр халаан соо 4,5 тонно руда малтан абадаг байгаа hаа, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлhэнэй ашаар мүнөө халаан соогоо 7 тонно малтадаг болоо. Тиихэдэ горнягуудай ажал нилээд ехээр хүнгэдхэглэhэн байна.

Мүнөө руда малтан абадаг ажалай 50 процентнь шэнэ технологиин ёhоор бүтээгдэнэ.

Тус руднигай хүдэлмэришэд ажалаа саашадань оньhожоруулжа, бүри ехэ руда малтан абаха зорилго урдаа табина. Тиихын тула руда малталгын бүхы процессүүдые нарижуулан hайжаруулха, шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй болоно. Тэдэнэр ойрын жэлнүүдтэ руда малталга дээрэ хүнэй бар хүсэ хэрэглэлгые дууhан усадхаха зорилготой. Мүнөө руднигта хэрэглэгдэжэ байhан вагонуудай орондо поезд-бункер ашаглагдаха. Хэрбээ рудае вагонуудта ашахын тула 3-4 час хэрэглэгдэдэг байгаа hаа, вагон-бункер энэ ажалые 40—50 минутын туршада дүүргэхэ байна гэжэ мүнөө эндэ хэгдэжэ байhан туршалга элирүүлэн харуулаа. Тиихэдээ эндэ бар хүсэн оройдоо хэрэглэгдэхэгүй байна. Саашадаа түмэр рельс татаха ажал дууhан оньhожоруулагдаха.

Ш. Бакшеев.

Ударник нэрээ суурхуулан...

…жэлэй гүрэнэй түсэбые …сонь нэгэ hараар …ан дүүргэhэн Улаан…лэй заводой хүдэлмэ… …дунда ударник нэрээ …жа ябаhан түрүү…ала олон. Тэдэнэй дун…ранспортна цехэй эр…элмэришэдые нэрлэ…

…hагайхид шэл үйлэд…э шухала хэрэгтэй …усад цехүүдые ханга…эдээ энэ даабаряа хо…олзор соонь дүүргэдэг, …нартай элhэ бэлэдхэ…э. Эрхим ажалаараа …рхуулжа ябаhан ме…рнуудай нэгэн Ян Ан… Гнас болоно. Энэ нү…соогоо эгээл түрүүлэн, …й декабрь соо коммуни…ай хүндэтэ нэрэ соло…лсэhэн. Тэрэ гэhээр …нас энэ алдар нэрээ …ан ажаллахые оролдон, даабаряа hара бүхэндэ холо үлүүлэн дүүргэжэ ябана. Экскаваторщик мэргэжэлээ эрхим hайнаар шудалбашье, энээгээр hанаагаа амарнагүй, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхые оролдоно. Тэрэ мүнөө үдэшын индустриальна техникумдэ hайнаар hурана.

Нүхэр Гнас өөрынгөө туhалагша Г. Г. Ветчинский гэгшэтэй даажа абаhан, техникээ зүбөөр хэрэглэжэ, техническэ харууhа саг соонь эмхидхэhэнэй ашаар бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Эдэ хоёр даабаряа үдэрэй 125 процентhээ доошо бэшээр дүүргэдэг.

Тус таhагай хүдэлмэришэн Даши Дымбрылович Замьянов экскаваторщигай, тракторист-машинистын мэргэжэл hайнаар шудаланхай. Тэрэ ямаршье машина жолоодохо эрхэтэй болоhон юм. Энэ нүхэр даабаряа мүн лэ 115—120 процент хүргэдэг. Коммунис ажалай ударник нэрээ суурхуулжа ябагшадай тоодо Василий Павлович Тютерев оролсоно. Тэрэ «С—80» трактор дээрэ ажаллаха зуураа, модон хайрсагуудые хэдэг цехые хэрэгтэй модоорнь саг соонь хангана. Энэ нүхэртэеэ сугтаа ажалладаг Владимир Тимофеевич Тарганов тэрээндэ ехэ туhаламжа хүргэнэ. Бульдозер дээрэ ажалладаг тракторист И. И. Тараскин, механизмуудые заhабарилдаг слесарьнүүд Г. Серегин, К. Шапошников болон бусад бэрхээр ажаллана.

Промышленностиие хүтэлбэрилгые hайжаруулха тухай партиин ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэридэ харюу болгон, саашадаа бүри эршэмтэйгээр ажаллаха байhанаа үйлэдбэриин түрүүшүүл мэдүүлнэ.

А. Савочкин.

…рия Канак Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда оролдосотой ажа…гаржа, коммунис ажалай ударник болоhоор үнихэнэй. Тэрэ нооhо ээрэдэг аппарат дээрэ …зууран, халаанайнгаа нормые ходо үлүүлэн дүүргэдэг. Мүнөө энэ ударник хүдөө ажахын …ай 4-дэхи курсда заочноор hуралсана. Зураг дээрэ: М. Канак ажалдаа.

Ф. Сорокиной фото.

КПСС-эй ОБКОМОЙ ЗУРГААДАХИ ПЛЕНУМ

КПСС-эй ЦК-гай НОЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ДҮН БА ОБЛАСТНОЙ ПАРТОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр МОДОГОЕВОЙ элидхэлhээ

Нүхэдүүд! Байгша оной ноябриин 19-hөө 24 хүрэтэр партиин Центральна Комитедэй Пленум боложо, «СССР-эй экономикые хүгжөөхэ, арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилхэ тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсээд, энэ асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол абаhан байна. Пленумэй хүдэлмэридэ бүхы партиин, бүгэдэ арадай анхарал хандуулагдажа байгаа.

Арадай ажахые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгые эмхидхэлэй талаар хубилгаха хэмжээнүүдые ЦК-гай Пленум ленинскэ ёhо гуримаар, зоримгойгоор, сэсэн мэргэнээр хараалhан байна. Эдэ хэмжээнүүдые бүхы парти, бүгэдэ арад түмэн нэгэн hаналтайгаар дэмжэбэ. ЦК-гай Пленумэй хараалhанай ёhоор арадай ажахые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгахада коммунис общество байгуулха агууехэ Программые бэелүүлхэ тэмсэлдэ манай партиин, манай арадай хүсые арьбадхаха, арадай ажахыда бии байгаа арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ арга олгохо, үйлэдбэриин хүсые түргөөр хүгжөөжэ, коммунис байгуулалтада шэнэ амжалта туйлаха арга олгохо байhаниинь дамжаггүй.

Манай ороной экономикын хурданаар хүгжэжэ байhан жэшээнүүдые элидхэлшэ харуулба. Энэ хүгжэлтэдэ ленинскэ ёhо гурим баримталжа, hүүлэй жэлнүүдтэ партиин бэелүүлhэн хэмжээ ябуулганууд, ажахын хүтэлбэрилгые нарижуулан hайжаруулhан баримтануудай нүлөөлhэниинь мэдээжэ.

Партимнай промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ органуудые шэнэдхэн хубилгажа, совнархозуудые эмхидхэhэн байгаа. Тэдэнэй табан жэлэй дүн юу харуулнаб гэхэдэ, промышленностиие шэнэ гуримаар хүтэлбэрилхэдэ булюу hайн гэжэ гэршэлэгдээ. Нютагуудай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд эмхидхэгдэжэ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ зорилгонуудта зохилдохоор колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ шэнэ арга олдоhон байна.

Мүнөө үедэ Эхэ орон доторо коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулагдажа байхада, арадай ажахын hүр ехэтэйгээр хүгжэжэ байха үедэ ороноймнай бүхы ажабайдалда, илангаяа ажахые хүтэлбэрилгэдэ, партиин үүргэ жэшээлэшэгүй дээшэлээ. Тиимэhээ арадай ажахые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгые мүн лэ шэнэдхэн хубилгаха эрилтэ табигдаа.

Нютагай тала баримталагдажа эмхидхэгдэhэн партийна организацинууд промышленность хүдөө ажахы хоёрые тэгшээр хүтэлбэрилхэ уялгатай байгаа. Теэд бодото дээрээ партийна организацинууд бүхы хүсэеэ зүбөөр элсүүлжэ шададаггүй, элдэб олон хэрэгүүдые шиидхэхэ гэжэ оролдодог hэн. Энэнь партийна хүтэлбэриие жэгдэ hайнаар ябуулха арга олгодоггүй байна. Партийна органууд нэгэ ушарта бүхы анхаралаа хүдөө ажахыда табижа, промышленность болон коммунис байгуулалтын бусад асуудалнуудта анхарал бага табидаг гэхэ гү, али үгышье hаа, промышленностьда гол анхаралаа табяад, хүдөө ажахые мартаха ушар гарадаг.

Партийна органуудые дээрэhээнь доро хүрэтэр үйлэдбэриин шэнжэ харалсажа байгуулха тушаа КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй тодорхойлhон дурадхалнуудые ЦК-гай Пленум баталан абаа. Тиигэжэ партимнай промышленность, барилга болон хүдөө ажахые тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ аргатай болонхой.

Үйлэдбэриин шэнжэ баримталжа партийна органуудые байгуулха гээшэ ямар удхатайб гэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ, хүдөө ажахы хангадаг эмхи зургаанууд, организацинууд, мүн хүдөө ажахын түүхэй эдые буйлуулдаг предприятинуудта хүдэлдэг коммунистнууд нэгэ партийна организацида орохо болоно. Энэ партийна организациие хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин партийна комитет ударидаха ушартай. Промышленна, барилгын, транспортын предприятинуудай партийна организацинуудые абажа харабал, тэдэниие промышленна үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ комитедүүд ударидаха болоно.

Үйлэдбэриин шэнжэ харалсажа партийна организацинуудай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха зуураа, хүдөө ажахын үйлэдбэриие ударидаг мүнөө хүдөөдэ байhан захиргаанай зургаанууд хэр тааараха болоно гээшэб гэhэн асуудал гарана.

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриин ёhоор байгуулагдаhан хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ шэнэ зургаанууд — нютагуудай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд зохид hайн байhанаа харуулаа. Дүршэл дээрэhээ харахада, эдэ зургаанууд мүнөө үе сагта колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие амжалтатайгаар хүтэлбэрилжэ, хүдөө ажахын бүхы hалбаринуудые саашадань хүгжөөжэ шадаха байhанаа элиршэлбэ. Энээн дээрэhээ хүдөө нютагуудта саашадаа жэжэ районуудые байлгаха хэрэггүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум тоолоhон байна. Хүдөөгэй захиргаанай шэнэ хубаарилга нютагуудай үйлэдбэриин управлениин тоогоор тогтоогдохо болобо. Газарайнгаа, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээгээр, арад зонойнгоо, ажахынуудайнгаа тоогоор захиргаанай шэнэ бүлэгүүд мүнөөнэйхиеэ нилээд ехэ байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй hүүлээр манай республика дотор нютагуудай үйлэдбэриин дүрбэн управлени эмхидхэгдээ hэн. Ажабайдал дээрэhээ хаража үзэхэдэ, манай республикын онсо өөрэ эрхэ байдалда, ажахынуудай үргэн ехэ газар эзэлдэг, hуурин газарнуудай хоорондо холо байhан дээрэhээ эдэ дүрбэн управленинүүд колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ зорилгоёо хүсэдөөр хангажа шададаггүй байгаа. Эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, КПСС-эй обкомой бюро пленумэй анхаралда иимэ дурадхалнуудые табина: дүрбэнэй орондо колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин 8 управлени байгуулха; тиигэжэ мүнөө байhан хүдөөгэй районуудай орондо 8 шэнэ захиргаануудые бии болгохо. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин иимэ управленинүүдые бүридхэхөөр дурадхагдана гэбэл:

1. **Улаан-Үдын.** Энэ управленидэ урдань байhан Ивалгын, Загарайн, Тарбагатайн аймагуудай ажахынууд;
2. **Мухар-Шэбэрэй**—Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудай;
3. **Хяагтын**— Хяагтын болон Сэлэнгын аймагуудай;
4. **Зэдын** — Зэдын, Захааминай аймагуудай;
5. **Түнхэнэй** — Түнхэнэй, Ахын аймагуудай;
6. **Баргажанай**—Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай;
7. **Кабанскын** — Кабанскын, Прибайкалиин аймагуудай;
8. **Хориин** — Хориин, Яруунын аймагуудай ажахынууд орохо.

Тиигэжэ республика дотор хүдөөгэй 15 аймагуудай орондо 8 шэнэ захиргаанай бүлэг боложо, тэрэ тэрэ тушаань советскэ, захиргаанай органууд байгуулагдахань.

Холын хойто зүгэй, үндэр газарай Баунтын, Хойто-Байгалай аймагууд хуушаараа үлэхэ байна. Юуб гэхэдэ, эдэ аймагууд айхабтар ехэ газар эзэлдэг гээшэ.

Колхоз, совхозуудай 8 управленинүүдэй дэргэдэ урдын хүдөөгэй партиин райкомуудай орондо партийна 8 комитет байгуулагдахаар дурадхагдана. Эдэ комитедүүд колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын үйлэдбэритэй холбоотой культурно-гэгээрэлэй, медицинскэ эмхи зургаануудай, hургуулиин болон бусадай партийна организацинуудые хүтэлбэрилхэ ёhотой.

Үйлэдбэриин управленинүүдтэ парткомууд эмхидхэгдэхэ гэжэ Н. С. Хрущев Пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ заахан байгаа. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриин ёhоор үйлэдбэриин управлениин партийна комитедые секретарь толгойлхонь. Хоёр орлогшо секретарьнар парткомой идеологиин ба эмхидхэлэй таhагуудые дааха байна. Парткомуудай бүлэг инспекторнүүд-партийна эмхидхэгшэд колхоз, совхозуудай партийна организацинуудтай хүдэлхэ, хүдөө ажахын продуктнуудай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ гол зорилгоёо шиидхэхэдэнь тэдэндэ туhалха үүргэтэй.

Улаан-Үдэ городой промышленность, транспорт, хэлхээ холбоо болон барилгын предприятинуудай партийна организацинуудые городой партиин райкомууд хүтэлбэрилхэ байна. Гэхэтэй хамта шэнээр эмхидхэгдэhэн хүдөөгэй үйлэдбэриин управленинүүдэй газар дээрэ байhан предприятинуудай партийна организацинуудые хүтэлбэрилхын тула гурбан зональна (кустовой) промышленно-үйлэдбэриин партийна комитедүүдые байгуулхаар дурадхагдана.

Республикын органуудые абажа үзэбэл, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи бюрогой шиидхэбэриин ёhоор, манай республикада нэгэ обком байгаад, дотороо промышленна үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ бюротой, хүдөө ажахын үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ бюротой байха юм.

Энэ шэнэдхэн хубилалга хадаа партийна органуудай экономико болон үйлэдбэриин техникэ гүнзэгыгөөр шудалхадань туhалха, бодото зорилгонуудые шадабаритайгаар шиидхэхэ, промышленность болон хүдөө ажахые тодорхойгоор, холын хараа бодолтойгоор хүтэлбэрилхэ, бии байгаа арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ, шэнэ түрүү юумэнүүдые промышленность болон хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ харгы гаргажа үгэхэ, партиин XXII съездын табиhан зорилгонуудые бүри амжалтатайгаар шиидхэхэдэнь туhалха гэжэ найдахаар.

Ушар иимэhээ мүнөө үе сагта партийна, советскэ болон бусад органуудай хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн олохо гээшэ шухала удха шанартай байна. Манайда hайнаар хүдэлхэ бэлэдхэлтэй, ажал хэрэгээ мэдэхэ кадрнууд бии. Тэдэниие зүбөөр хубаарилан табяад, hайнаар ударидаха хэрэгтэй.

***

Нүхэдүүд! Партийна органуудые шэнэдхэн хубилгаха зуураа, бидэнэр арадай ажахын бүхы hалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ айхабтар ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ уялгатайбди.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй нэрэ дээрэ Н. С. Хрущевой бэшэhэн бэшэг дотор энэ жэлэй дүнгүүдые анхаралтайгаар шэнжэлхэ, ажал хүдэлмэрээ шүүмжэлхы ёhоор сэгнэхэ, бии байгаа дутагдалнуудаа элирүүлхэ, ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ хэмжээнүүдые тодорхойлхо эрилтэ табигдана.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриин абтаад байха үедэ промышленность болон хүдөө ажахын талаар энэ жэлэй түрүүшын гол дүнгүүдые зүбшэн хэлсэжэ, областной партийна организациин анхаралые ямар гол зорилгонуудта элсүүлхэб гэжэ энэ Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэхэ шухала гэжэ КПСС-эй обкомой бюро тоолоно.

Ороохо тараанай ажахы

Байгша ондо ороохо тараа абалгаяа, гүрэндэ тушаалгаяа нилээд дээшэлүүлжэ шадаабди. Хэрбээ 1953 ондо республика дотор 13,6 миллион пүүд тараан абтабад, нёдондо 17,6 миллион пүүд, 1962 ондо 24,4 миллион пүүд тараан хуряагдаа.

Гүрэндэ тараа худалдалга 1953 онойхитой жэшэхэдэ, 1962 ондо хоёр хахад дахин, 1961 онойхиhоо гурба хахад дахин ехэ байба.

Бүхыдөө абтаhан 24,4 миллион пүүд тараанай 8 миллион пүүд шахуунь гүрэндэ худалдагдаhан, гүрэнhөө зээлээр абаhанаа бусааhан байнабди. Тиигэжэ колхоз, совхозуудай мэдэлдэ 16 миллион пүүд тараан үлөө гэхэ гү, али энэнь нёдондо бүхыдөө абтаhан ороохо тараатай адли болоно. Энээнэй ашаар үрэhэнэй, страховой жасанууд хүсэд хаагдажа, эдеэ хоолдо, малай тэжээлдэ нёдондонойхиhоо нилээд ехэ тараа гаргашалха аргатай байнабди.

Байгша ондо тэжээлэй ургамалнууд, нэн түрүүн силосэй ургамалнууд хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ хуряагдаа. Мүнөө жэлдэ 963 мянган тонно силосэй ургамалнууд, гол түлэб кукуруза хуряагдажа абтаа. Тиихэдэ нёдондо энэмнай 580 мянган тонно болоо hэн. Энээнэй ашаар 737 мянган тонно, тэрэ тоодо 458 мянган тонно кукурузын силос даргадаа.

Юунэй ашаар ороохо тараан, тэжээлэй ургамалнууд иимэ ехээр абтаба гээшэб? Энээниие тараалангай талмай зүбөөр хубаарилха хэмжээ абаhанай, мүн областной партийна организациин эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри hайжаруулhанай ашаар лэ туйлагдаа гээшэ.

Шэниисэ, кукуруза, бобово ургамалнуудай тарилгын талмайн үргэдхэгдэhэн тухай тоо, баримтануудые элидхэлшэ харуулба. Энээнэйл ашаар байгша ондо ургасамнай бүхыдөө 748 мянган тонно тэжээлэй единицэ болоо гэхэ гү, али хахалагдадаг газарай гектар бүриhөө 865 тэжээлэй единицын хэмжээнэй ургаса абтаа. Энэмнай нёдондонойхидо орбол 40 гаран процент ехэ болоно.

Энэ жэлдэ тараалангай талмайе зүбөөр хубаарилха талаар хэhэн юумэмнай ороохо тараа ехээр абаха хэрэгэй миил эхиниинь гээшэ. Мүнөө үедэ ороохо тараа үшөөл тон багаар абанабди.

Зүгөөр колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн республикын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда урдынгаа гэзгэнги юумэндэ шэргүүсэлдээд лэ, шэнэ юумэнhээ айдаг, тиигэжэ маанадые гэдэргэ татадаг зарим нүхэдүүд үшөөл бии. 1962 ондо нилээд олон ажахынуудта тараалангай хубаарилга hайжаруулагдажа шадаггдаагүй. Энэ ушарта газарhаа абтаха ургаса хүсэдөөр абтаагүй гээшэ.

Кабанскын совхоз абаад үзэе. Энэ ажахыда 10000 гектар тарилга хэгдээд, тэрэнэйнь мянга гаран гектарые нэгэ жэлэй ба олон жэлэй ногоонууд эзэлhэн байна. Нэгэ жэлэй ногооной гектар бүриhөө 17 центнер, олон жэлэйхиhээ —15,7 центнер ургаса абтаа. Даб дээрэ харахада, энэ ажахы нилээд ехэ тэжээл эндэhээ абаа гэжэ hанахаар. Зүгөөр эдэ тоонуудые шэнжэлээд үзэхэдэ, 600 гектар олон жэлэй ногооhоо совхоз 4239 центнер тэжээлэй единицэ суглуулжа абаа. Мүн эды шэнээн горохой тарилгаhаа ажахынь 13162 центнер тэжээлэй единицэ абаhан байна. Энэнь гурбаhаа үлүү дахин ехэ болоно! Хэрбээ энэ совхоз олон жэлэй ногооной бүхы 600 гектарые горохоор эзэлээгүйшье hаа, адагынь 300 гектар дээрэ тарибал, 3,5 мянган центнер тэжээлэй единицэ нэмэжэ абаха hэн.

Кукурузын ургаса эндэ тон бага— гектарай миил 55 центнер байгаа. Зүгөөр кукуруза иимэ бага ургасатай байбашье, ногоондо орбол гектар бүриhөө тэжээлэй единицэ ехэ үгэhэн байха юм.

Теэд энэмнай гансахан ушар бэшэ бшуу. Үшөө Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозые абажа үзэе. Эндэхи 6900 гектар тарилгын 600 гектарыень нэгэ жэлэй ногоон эзэлнэ. Энэ 600 гектарынь юу үгэнэ гээшэб? Гектар бүриhөө шэниисын 17,3 центнер тэжээлэй единицэ, горох —14,1 центнер, кукуруза —19,9 центнер үгэжэ байхада, ногооной гектар бүриhөө оройдоо 6,3 центнер абтана.

Олохон ажахынууд ногоо ехээр тарихаяа болёошье hаа, ороохото ургамалнуудайнь тарилгада шэниисэ тон бага hуури эзэлнэ. Эрхэ байдалаараа адлирхуу Тарбагатайн «Маяк» Загарайн «Гигант» хоёр колхозые абажа харая. Ороохото ургамалнуудайнь тарилга эндэ адлирхуу: «Гигант» колхоздо —3724 га, «Маягта» —3894. Зүгөөр «Маяк» колхоз 3253 гектар шэниисэ тарина гэхэ гү, али ороохото ургамалнуудай тарилгынь 82 процентhээ дээшэ болоно. Тиин «Гигантда» — оройдоо 1410 гектар гэхэ гү, али 38 процентhээ багынь шэниисэ

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

КПСС-эй ЦК-гай НОЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ДҮН Б…

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

эээлнэ. Иимэ дээрэһээ «Маяк» колхоз орооһото ургамалнуудай гектар бүриһөө 15 гаран центнер тэжээлэй единицэ абана, зүгөөр «Гигант» —8 центнерһээ бага. Энэмнай Серпион Кирилловч Киселевой олон жэлдэ хүдэлжэ, гектар бүриһөө 20 центнерһээ бага бэшэ шэниисэ хуряагаагүй байһан Шэнэ-Бэрээнэй колхоз ха юм.

Урдын таряашад, шэмээшэгүүд шэниисын ашаа үрэ мэдэхэ хадаа шадаал һаа, тэрэниие ехээр тариха гэжэ оролдодог байгаа. Тиимэл хадаа Тарбагатайн районда шэниисын тарилга бүхы орооһото ургамалнуудай 80 процентые, Мухар-Шэбэртэ —70 гаран процент эзэлхэдэ, жэшээнь, Зэдэдэ —50 процентһээ багые, Загарайда —оройдоол 42 процент эзэлнэ. Гэхэтэй хамта шэниисэ ехээр таридаг нютагуудта газар һайнаар элдүүрилэгдэжэ, үндэр баян ургаса абтана.

1963 ондо тарилгынгаа хубаарилгые улам һайжаруулжа, 70—100 мянган гектар шэниисэ ехээр тариха гэһэн дурадхал КПСС-эй обкомой бюро оруулһан юм. Зүгөөр минсельхозой зарим урдын хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо агрономууд энэ тоо дуулахадаа ехээр сошордоо. Маанадта паар, намарай паар бага, шэниисэ тариха һайн газар үгыбди гэжэ тэдэнэр хэлсэнэ.

Үнэхөөр энэ жэлдэ, мүн урда жэлнүүдтэл адли паар, намарай паар оройдоол 200 мянган гектарта хахалагдаа. Яахадаа олонхи колхоз, совхозууд паар, намарай паар хахалха түсэбөө жэлһээ жэл бүри дүүргэнэгүй гээшэб гэжэ асуухаар болоно. Зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд техникэ бага гэжэ харюусаха байха. Энэ тон худал гээшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай эндэ газараа муугаар элдүүрилжэ һурашоо гээшэ. Түнхэнэй «Сибиряк» колхоз 85 условно трактортай байгаад, 370 условно трактортай бүхы Загарайн аймагһаа хоёр дахин ехэ намарай паар хахалаа бшуу. Энэмнай техникэ дутаһанһаа болоно бэшэ, харин газараа зүбөөр элдүүрилхэ гэжэ оролдоогүй, орооһо таряа ехээр абаха, ургасыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаһан ябадал болоно.

Шэниисын тарилгые хэды шэнээн паар, зяб хахалһанаар хизаарлаха гэжэ дурадхадаг хүнүүд миил шалтаг бариһан, газар таряалангаа ашаа үрэ багатайгаар, гээгдэнгеэр эрхилхэ хэрэгтэ хүтэлнэ бшуу. Тэдэнэй дурадхалые дэмжэхээр гээшэ гү? Үгы, яажашье болохогүй. Шэнэ газар хахалха, түрүүн хахалагдадаг байһанаа орхигдошоһон газарые элдүүрилжэ, мүн зарим ушарта хабар хахалһан газартаншье шэниисэ тариха болонобди.

Газар эсхэмжэлэгшэ нүхэр Маниловай тоолоһоной ёһоор һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхоз, совхозуудта 120 мянган гектар хахалагдадаг газар хаягдашоо. Энэ газараа хахалаял. Хахалжа боломоор бусадшье газар олдохо.

Хэрбээ шэниисын тарилгые 100 мянган гектараар үргэдхөөд, гектарай дунда зэргээр 8 центнер ургаса абабал, 5,5 миллион пүүд таряа нэмэжэ абагдаха болоно бшуу. Энэмнай гүрэндэ таряа худалдаха жэлэймнай түсэбһөө ехэ болоно. Энээнэй түлөө оролдохоор лэ гээшэ!

Саашадаа шэниисэ ехээр таридаг болоходоо газараа һайнаар элдүүрилжэ һураха, газартаа хайша хэрэгээр хандадаг муу заншалаа орхихо бшуубди.

Шэниисын хажуугаар манай колхоз, совхозууд саашадаа горох ехээр тариха ёһотой. Тэрэниие үрэһэ хүрэнгын байһан соо тариха гэхэ гү, али 30—35 мянган гектар, хэрбээ үрэһэ олоо һаа, 50 мянган гектаршье тариха хэрэгтэй.

Манай республикын эрхэ байдалда горох һайн ургаса үгэнэ гэжэ хүнүүд бүхыдөө ойлгоо. Зүгөөр горохые орооһото ургамалнуудаар холингүй, аминдань тариха ушартай.

Кукурузын тарилга тухай хэлэбэл, тэрэнэй тарилгые ехээр үргэдхөөшьегүй һаа, 1963 ондо кукурузын ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ ёһотойбди.

Ороо̄һо таряа, малай тэжээл абалгые 1963 ондо эрид дээшэлүүлхэ арга боломжонууд манда бии. Эдэ арга боломжонуудые зохидоор ашаглаха хэрэг имагтал партиина, советскэ, ажахын органуудай хүтэлбэриһөө, эмхидхэлэй хүдэлмэриһөө бүхыдөө дулдыдаха байна.

Мал ажал

Мал ажалай ашаг шэмэ абалга урда жэлнүүдтэ орбол зарим тэды дээшэлбэшье, республикамнай юрэнхы дээрээ энэ жэлдэ мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые абаха түсэбөө хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байнхай.

Таряан ажалдал адли мал ажалдамнай гээгдэнги, хуушарһан юумэнүүд олон. Тэдэл малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэдэ һаад гойбо татана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Ашаг шэмэ саг үргэлжэ ехэ абажа байхаар мал ажалаа эрхилдэг болохо тушаа партиин Центральна Комитедэй Пленум дээрэ дахин тэмдэглэгдэһэн байна.

Ашаг шэмэ саг үргэлжэ ехээр үгэжэ байхаар мал ажалаа ударидаха гээшэ юун бэ?

Нэгэдэхеэр, жэлэй эхиндэ бүхы малай 50—60 процентһээ бага бэшэнь эхэ мал байха ёһотой;

Хоёрдохёор, түл олоор абажа, тэдэнээ түргөөр түлжүүлжэ, удаан үлүү барингүй худалдаха гэжэ оролдохо.

Энэ ушарта олон мал хэрэглэмжэдэ гаража, малай ашаг шэмэ дээшэлхэ болоно. Хүсэ зөөри багаар гаргашалагдажа, ехэ продукци абаха арга олгогдохо байна.

Бодото дээрээ республикын олонхи колхоз, совхозуудта ямар байдал үзэгдэнэб. Эбэртэ бодо мал абажа харая. Эндэ һүрэгэй 30—33 процентнь үнеэд болоно. Бэшэ 67—70 процентнь ямар түрэлэй мал бэ. Энэ хадаа 1,5—2 жэлтэй болоһон эрэ, эмэ бурүу, хашарагууд байха юм. Эдэ малда айхабтар ехэ тэжээл гаргашалаад, тэрэниие харууһалхын тула хэдэн олон малшадые табяад, ажахынууд тэдэнһээ ямар ашаг олзо абанаб? Тон бага продукци абана.

18 һаратай болоһон хашарагууд голдуу 185—200 килограмм татадаг. Энээнэйнгээ 110—120 килограммые зунай сагта, 150 үдэрэй туршада олоод, бэшэ 210 үдэртэ һайн болоходоол 55—60 килограмм нэмэдэг байха юм.

Зүгөөр манай эрхим тугалшад үбэл гараһан тугалнуудые даажа абаад, тэдэнээ зүбөөр түлжүүлжэ, шахан таргалуулжа, 12 һаратайдань ноябрь-декабрь багта тэдэнээ 250—300 килограммтай болгодог байна.

Энэ дүршэл дээрэһээ харахада, зунай сагта гараһан тугал олооро гарзалдаг, ажахыда ашаа үрэ багатай гэжэ элишэлэгдээ. Тэдэ яахадаа манай эндэ үнеэдээ үбэл тугаллуулжа, тугалнуудаа түргөөр түлжүүлхэ дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй гээшэб? Юуб гэхэдэ, хуушан заншалаа орхихонь бэрхэтэй, мүн шэнэ юумэ нэбтэрүүлхэ гэжэ бидэнэр үнэхөөр оролдоногүй бшуубди.

Иимэл ушар хонин ажалда үзэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ бидэнэр хонидоо гол түлэб үбэлэй һаранүүдта хурьгалуулдаг болообди. Саашадаа хонин һүрэгтэ эхэ хонидой тоо эрид олошоруулха, хонидой һубайралгые усадхаха, хурьгадые һайнаар түлжүүлжэ, тэрэ жэлдэнь лэ худалдахые оролдохо ёһотойбди. Хонин ажалые ашаа үрэ ехээр үгэжэ байхаар эрхилхэ гээшэ нэн түрүүн эрьенүүдые барихагүй гэхэ гү, али тон үсөөн эрьетэй байхаар хараалагдана.

Гахай үсхэбэрилгөөр энэ жэлдэ бага зэргэ юумэ хэгдэһэн байна. Зүгөөр ажахымнай энэ һалбари тон ехэ гээгдэлдэ оронхой. Тиимэл хадаа гахай үсхэбэрилгэһөө олзо абахын орондо ажахынууд ехээр гарзатадаг байна.

Гахай үсхэбэрилгые ашаа үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ гээшэ юуб гэхэдэ, бүхы гахайнуудай 12—18 процентнь гол эхэ гахайнууд байжа, жэлдээ хоёрһоо үсөөн бэшэ түрэхэ ушартай. Тэрэнһээ гадна гол эхэ гахай бүридэ 2—3 залуу гахайнууд түрэхэ болоно.

Гүрэндэ мяха, һү худалдаха энэ жэлэй түсэбые дүүргэхын тула ямар арга боломжонуудые хэрэглэхэб гэжэ элидхэлшэ тодорхойгоор хэлээд, ерэхэ жэлдэ эдэ продуктнуудые ехээр абахын тула юу хэхэ тухай тоггоо.

Ерэхэ жэлдэ мяха ехээр абахын тула нэн түрүүн гахай үсхэбэрилгэдэ гол анхарал табиха хэрэгтэй. Бидэнэр январиин 1 болотор 21 мянган гахай ороондо оруулжа, 1963 оной 1-дэхи кварталда 120—130 мянгаһаа үсөөн бэшэ поршоонхо абаха ёһотойбди.

Хоёрдохи арга боломжомнай юун бэ гэхэдэ, малаа һайнаар шахан, бэлшээн таргалуулха хэрэгтэй. Бидэнэр үбэлэйшье һарануудта нилээд ехэ мяха абаха аргатайбди.

Мяха ехээр абаха үшөө нэгэ арга бии. Энэ жэлэй январь-февраль һарануудта түрэһэн эмэ һайн хурьгадые шэлэжэ абаад, тэдэниие ороондо оруулбал, хойто жэлэй май һарада нилээд олон хурьгад нэмэжэ абтаха бшуу.

Ажахы бүхэн 1963 ондо мяха абалгаяа, гүрэндэ худалдалгаяа ядахадаа 10—15 процент дээшэлүүлхээр хараалжа, ямар хэмжээ ябуулганууды бэелүүлхэеэ мүнөө тодорхойлхо ёһотой.

Һү абалгаар бидэнэр ехэхэн гээгдэлдэ ороод байнабди. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд ушарна. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээл элбэг байбашье, олохон ажахынуудта үнеэдые мууса эдеэлүүлнэ, тэжээлээ ашаа үрэ багатайгаар гаргашална.

Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» колхоздо үнеэ һааха «карусель» тодхоогдожо, энэнь үнеэдые оньһон аргаар һааха эгээн зохид түхеэрэлгэ байһанаа харуулба. Эндэ 15 үнеэе 6 минутада һаажа дүүргэнэ. Хүдэлмэришэн үсөөнтэй колхоз, совхозууд өөһэдтөө иимэ «карусель» түхеэрхэеэ оролдохо болоно. Зүгөөр «ёлочко» түхеэрэлгыеньшье шадажа хэрэглээ һаа, һү ехээр һаажа болохо юм.

***

Хонин ажалдамнай мүнөө айхабтар харюусалгатай үе — хурьгадай олооро адхарха саг ерэжэ байна. Энэ шухала кампанида бидэнэр ургаса хуряалгаһаа өөрэгүй анхарал табиха ёһотойбди.

Нэн түрүүн хурьгалха хонидые һайнаар харууһалжа, зүбөөр эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Тиигэбэшье олохон ажахынуудта түрэхэ хонид тамираа гээжэ байна. Энэ тон аюултай.

Хонишодто хурьгашадые нэмэжэ үгэнгүйгөөр хэрэг бүтэхэ юм гэжэ шашадаг ябадалда эсэс табиха. Хурьгашад эрхэ бэшэ хэрэгтэй. Хонидой олооро хурьгалха үедэ городһоо хүнүүдые хүдөө эльгээхэ болонобди.

Хурьгатай хонидой байха байрын, тэндэ хэрэгтэй болохо хэрэгсэлнүүдэй хэр бэлдэгдэжэ байһые нягтаар шалгаха шухала.

Хонидой түл абалгые һайнаар эмхидхэхэ гээшэ нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдтэ ёһотой шалгалта болохо байна. Тиимэһээ управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд энэ шалгалтые эрхимээр барижа гараха бэзэ гэжэ найдахаар.

Хэрбээ бидэнэр ороондо оруулагдаһан бүхы хонидһоо хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ шадабал, ерэхэ жэлдэ хонин ажалаа нилээд хүгжөөхэ арга олохо байнабди.

Малай үбэлжэлгэдэ, илангаяа жэжэ малые харууһалгада, анхаралаа заашье һуладхажа болохогүй. Партиина организацинууд малай үбэлжэлгые нягта хиналтада абажа, малые зүбөөр эдеэлүүлгые гүримшүүлхэ уялгатай. Урда жэлнүүдтэ орбол тэжээл ехэтэйбди. Хэрбээ тэрэнээ хайра гамгүйгөөр гаргашалбал, хабартаа тэжээлгүй болошоод байханьшье ушар үзэгдэхэ бшуу.

Колхоз, совхозуудай партиина организацинууд гол анхаралаа мал ажалда табиха ёһотой. Эндэ амжалта туйлахын тула түбхын түрүүндэ малшадта, илангаяа эхэнэрнүүдтэ, анхаралтайгаар хандаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, эдэнэр өөһэдынгөө шэн зоригто ажалаар лэ адуу малые һайнаар ондо оруулха ха юм.

Совхозуудай хүдэлмэриие сэгнэхэ зуураа, элидхэлшэ олон ажахынууд жэлээ гарзатайгаар дүүргэжэ байна гэжэ тэмдэглэбэ. Илангаяа Охин-Булагай, Хяагтын, Баргажанай, Хэжэнгын болон бусад зарим совхозууд айхабтар ехэ гарзатайгаар жэлээ дүүргэжэ байнхай. Юун дээрэһээ иимэ ехэ гарза гараха болооб? Эндэ жэлэй дүнгүүдые ажахы бүхэндэ наринаар шэнжэлхэ хэрэгтэй. Даб дээрэ хараад үзэхэдэ, ажахынуудай гарзатайгаар ажаллажа байһанай гол шалтагаанииинь хадаа тэдэнэр ажахыгаа муугаар хүтэлбэрилнэ, мүнгэ зөөриеэ гамнанагүй, иишэ тиишэнь хайргүйгөөр үринэ.

Хэрбээ Хэжэнгын совхоз малаа олоор үхүүлээгүй һаа, гарзаһаа байха олзотойгоор жэлээ дүүргэхэ һэн. Бэшүүрэй совхозые абажа үзэхэдэ, эндэ гансахан һүн дээрэһээ 122 мянган түхэригэй гарзада ороо. Тиин Бэшүүрэй совхоздо кукуруза һайнаар ургадаг, бэлшээри һайн, сабшалангшье бии ха юм. Эндэ һаалиин малые зүбөөр харууһалбал, олзо ехэ абажа болохо байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Ехэл муугаар хүдэлөөл һаа, энэ нютагта һаалиин малһаа гарза байха болоно бшуу.

Муунь юуб гэхэдэ, ажахын олохон хүтэлбэрилэгшэд продукци абахын тула ямар гаргаша хэгдэнэб гэжэ тоолодоггүй байна. Олохон совхозуудта мүнөө хүрэтэр ажалай түлөөһэн гуримшуулагдаагүй, салин хүлһэн хэм хэмжүүргүй ехээр гаргашалагдана.

Эдэ дутагдалнуудай бии байһанда Хүдөө ажахын продуктнуудые абадаг, бэлэдхэдэг министерство ехэнхидээ зэмэтэй гээшэ. Юуб гэхэдэ, энэ министерство совхозуудта һайнаар туһалнагүй, аппарадайнь хүдэлмэрилэгшэд ажахынуудаар ябажа, эмхидхэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулдаггүй байха юм.

Н. С. Хрущевой заабариин ёһоор бидэнэр үдэр саг гээнгүй хүдөө ажахын жэлэй дүнгүүдые ажахы бүхэндэ согсолхо, юун дээрэһээ зарим ажахынууд ехэ амжалтануудые туйлааб, яахадаа бусад ажахынууд хангалтагүйгөөр жэлээ дүүргээб гэжэ нарин нягтаар шэнжэлхэ болонобди.

Промышленность

ЦК-гай Пленум дээрэ, нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл дотор, мүн үгэ хэлэгшэд промышленностьда техническэ дэбжэлтэ туйлаха асуудалда ехэхэн анхарал хандуулаа.

ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүд хадаа промышленностиин байдалые анхаралтайгаар, шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлэн хаража, бии байгаа дутагдалнуудые, илангаяа шэнэ, түрүү юумэнүүдые нэбтэрүүлхэ, техническэ дэбжэлтэ туйлаха хэмжээнүүдые хараалхые уялгална. Долоон жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлдэ республикын промышленна предприятинуудта продукци үйлэдбэрилгэ 36 процентээр дээшэлээ. Промышленна продукци гаргалга жэлдээ дунда зэргээр 9 процент нэмэһэн байна.

Эдэ жэлнүүдтэ республика дотор 20 гаран томо предприятинууд бүтээгдээ. Тэрэ тоодо Татауровай хирпиисын завод, гэр бариха Онохойн комбинадай түрүүшын ээлжээн, Хяагтын трикотажно-нэхэлгын фабрика болон бусад баригдаа. Промышленностьдамнай шэнэ һалбари — электротехническэ предприятинууд бии болоо. Эдэ жэлнүүдтэ олохон хуушан предприятинууд танигдахаар бэшэ болотороо шэнэдхэн хубилгагдаа, шэнэ техникээр зэбсэглэгдээ.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, промышленность болон барилгын хүтэлбэрилгые шэнэдхэжэ, совнархозой байгуулагдаһанай һүүлдэ предприятинуудай техническэ хэмжээн нилээд дээшэлээ.

Байгша оной 10 һарада промышленностиин хэһэн хүдэлмэриин гол дүнгүүд ямар бэ?

Республикамнай бүхы дээрээ промышленна продукци гаргаха түсэбөө 102 процент дүүргээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө промышленна продукци гаргалга 9 процентээр ехэ болоо. Илангаяа металл болбосоруулха, машина бүтээхэ предприятинуудта продукци гаргалга эрид дээшэлээ. Эдэ предприятинуудта нёдондонойхиһоо 40 процент ехэ продукци үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Улаан-Үдын шэлэй завод, Ципиканай прийск, «Татарский ключ» гэжэ карьер жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, КПСС-эй ЦК-гай Пленумые угтаһан байна.

Тиигэбэшье эдэ бүгэдэ амжалтануудай хажуугаар промышленностьда бии байгаа горитой дутагдалнуудые, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые обёоронгүй байжа болохогүй.

Зарим промышленна предприятинууд продукци гаргаха түсэбөө дүүргэнэгүй. Гээгдэжэ ябаһан предприятинуудай тоодо нүхэр Афанасенкын хүтэлбэрилдэг ой модоной промышленностиин предприятинууд, Сэлэн-Дүүмын станог бүтээлгын завод (эндэ директорээр удаан саг соо нүхэр Биртанов хүдэлөө, теэд хуурмаг мэдээ үгэһэнэйнгөө түлөө ажалһаа гаргуулагдаа), Хяагтын трикотажно-нэхэлгын фабрика (директорынь нүхэр Лобко), тоһоной заводууд, хирпиисын заводууд болон бусад ороно.

Зүгөөр түсэбөө дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэншье предприятинуудта хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд ехэ байха юм. Тэдэ арга боломжонуудай нэгэниинь юун бэ гэхэдэ, бии байгаа түхеэрэлгэнүүд хүсэдөөр ашаглагданагүй.

Жэшээнь, леспромхозуудта трактор болон модо зөөдэг автомашинанууд олон бии. Теэд энэ ехэ техникэ миил 1,5 халаанһаа бага сагта хүдэлгэгдэнэ.

Бүри жэжэ предприятинуудта станог болон бусад түхеэрэлгэнүүд тон мууса ашаглагдана.

Олохон предприятинуудта бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүд элдэб шалтагаанаар олон жэлэй туршада ямаршье ашаа үрэгүйгөөр хэбтэнэ. Совнархозой хүтэлбэрилэгшэд, нэн түрүүн нүхэр Давыдов, нүхэр Пивоваров гэгшэд техникэеэ һайнаар ашаглаха асуудалые управленинүүдэй, предприятинуудай урда ёһотой шангаар табижа шадаагүй.

Шэнэ техникэ, түрүү технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин хубинуудые комплексноор оньһожоруулха, автоматизацилха талаар жэл бүри предприятинууд түсэб зохёодог. Теэд эдэ түсэбүүдынь олохон предприятинуудта дүүргэгдэдэггүй.

Жэшээнь, Сэлэн-Дүүмын заводто станогуудые хабсаралгада поточно лини нэбтэрүүлхэ гэжэ түсэблэгдэһэн юм. Энэ технологи нэбтэрүүлхэдэ станок бүтээлгэ 20 процентээр дээшэлхэ, тэрэнэй өөрынь үнэ сэн хямдарха, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ гэжэ тоологдоһон байгаа. Тиигэбэшье энэ түсэб мүнөө хүрэтэр бэелүүлэгдээгүй.

Ой модоной болон модо болбосоруулдаг промышленностьда энэ жэлдэ 8 полуавтоматическа лини нэбтэрүүлхэ гэжэ хараалагдаа һэн. Теэд эдэнэй нэгэниинишье бэелүүлэгдээгүй.

Совнархозой ажал ябуулгада үшөө ямар ехэ дутагдал бии байгааб гэхэдэ, тэрэ шэнэ, түрүү юумые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсөөрөө оролдоогүй байшоо. Шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ буруугаар хандаһан дээрэһээ олохон предприятинууд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Байгша оной 10 һарын туршада бүхы предприятинуудай 46 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа дүүргээгүй. 32 предприятида салин хүлһэнэй ургалта ажалай бүтээсын хүгжэлгэһөө түрүүлжэ ябана.

Олохон предприятинуудта ажалай эмхидхэлэй һула дээрэһээ хүдэлмэриин саг ехээр гээгдэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ һаад хүргэнэ. Тоолоод үзэхэдэ, ажалай саг гээхэ ябадалые усадхабал, жэлдээ 4,5—5 миллион түхэригэй продукци нэмэжэ гаргаха, ажалай бүтээсые 1,5—2 процентээр дээшэлүүлжэ болохо гэжэ элишэлэгдээ.

Үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэришэдэй саг үргэлжэ һэлгэгдэжэ байдаг ушар предприятинуудта ехэхэн хохидол ушаруулна.

Промышленна үйлэдбэриие томодхохо, тусхай шэглэлтэй болгохо хэрэгэй тон нобшоор бэелүүлэгдэжэ байһанай гол шалтагаанииинь хадаа үйлэдбэри муугаар түсэблэгдэнэ гэжэ ЦК-гай Пленум зааһан байна. Энэ шүүмжэлэл бүхыдөө манай республикын промышленна болон барилгын препприятинуудта сэхэ тудана.

Жэшээнь, мебель бүтээлгые абаад үзэе. Манай эндэ дүрбэн газарта мэдэлтэй 25 предприятинууд мебель бүтээн гаргана. Тэдэнэй нэгэниинь — мебель хэдэг фабрика томохон предприяти болоно. Эндэхи хүдэлмэри нилээд оньһожоруулагдаһан, поточно лини нэбтэрүүлэгдэһэн байха юм. Бусад предприятинуудай олонхинь жэжэнүүд аад, олон янзын мебель гаргадаг.

Энээн дээрэһээ боложо үнэ сэн ехэтэй, муухай, бүхэ бэшэ мебель бүтээн гаргагдажа, ажалшадта гологдоно.

Иимэ бирагүй байдалай түлөө нэн түрүүн республикын Министрнүүдэй Соведэй госплан, тэрэниие даагша нүхэр Егорова зэмэтэй.

Манай республика ороной олохон областьнуудта нилээд ехэ модо эльгээдэг гээшэ. Энэ модоной ехэхэн хубинь бүхэлеэр эльгээгдэнэ. Тиигэжэ хэды холо газарта хэндэшье хэрэггүй зомгоол, хибэдэһэ болон бусад хаядаһа абаашагдана гээшэб. Хэрбээ модые байра дээрэнь болбосоруулбал, тэрэ хаядаһан эндээ үлэхэ һэн. Гэхэ зуура манай модо хюрөөдэдэг машинануудшье хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй бшуу.

Энэ асуудалые шиидхэхэдэшье республикын госплан эдэбхи үүсхэл гаргаагүй. Мүн совнархозшье энэ талаар юумэ хээгүй.

Капитальна барилгын асуудалнууд

Манай орон дотор үзэгдөөгүй ехээр бүтээгдэжэ байһан капитальна барилгада партиин Центральна Комитедэй Пленум ехэхэн анхарал хандуулаа. Промышленность, хүдөө ажахы болон түмэр замай предприятинуудта капитальна барилгада гаргаша хэһэнээрээ США болон капиталис бусад оронуудые Советскэ Союз холо ахижа гаранхай. Илангаяа манай ороной зүүн районуудта, тэрэ тоодо манай республикада капитальна барилга үргэнөөр хэгдэжэ байна.

Долоон жэлэй гурбан жэл 10 һарын туршада манай республикын арадай ажахыда 1946 онһоо 1958 он хүрэтэр гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриһөө 65 миллион түхэриг ехэ ашаглагдаба. Мүнөө үедэ жэл соо капитальна барилгада нэгэдэхи табан жэл соо гаргашалагдаһантай адли мүнгэ зөөри хэрэглэгдэнэ.

Промышленна барилгын хүгжэхэтэй хамта гэр байра, культурно-ажаһуудалай барилганууд ехээр хэгдэнэ. Энэ үедэ 465 мянган дүрбэлжэн метр һууриин гэрнүүд, 12270 һууритай һургуулиин байшангууд, һургуулида ороогүй 2850 үхибүүдэй байха гэрнүүд, 568 хүнэй хэбтэхэ эмшэлэлгын зургаанууд ашаглалгада үгтөө.

Эдэ жэлнүүдтэ барилгашадай коллективүүд бэхижэжэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр хангагдажа, барилгын хүдэлмэри оньһожоруулагдажа байнхай.

Зүгөөр манай барилгын эмхи зургаануудай ажал ябуулгада үшөөл ехэ дутагдалнууд бии. Тэрэнэй уршагһаа барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүд саг соогоо ашаглалгада оруулагданагүй, гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилганууддай түсэб саг үргэлжэ дүүргэгдэнэгүй.

Капитальна барилгын түсэб зохёоходоо урдынхидаал адли түрүүн эхилһэн барилгануудаа дүүргэнгүй байгаад, шэнэ барилгануудые бүтээхээр хараалагдадаг. Тиигээд түрүүн эхилһэн барилгань дүүргэгдэнгүй удаан болодог.

Энээн дээрэһээ боложо капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри һайнаар хэрэглэгдэдэг болохын орондо улам уруугаа орожо байнхай. Жэшээнь, совнархозой предприятинуудаар 1963 оной январиин 1-дэ нёдондоной энэ үеынхидэ орбол 5—6 миллион түхэриг сэнтэй барилга бүтээгдэнгүй үлэхэеэ байна.

1962 оной ноябриин 1-нэй байдалаар республика дотор капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри оройдоо 72 процент ашаглагдаад байнхай. Тэрэ тоодо барилгын монтажна хүдэлмэри — 76 процент дүүргэгдээ. Совнархозой мэдэлэй 193 томо предприятинуудай барилга энэ жэлдэ бүтээгдэхэ байгаад, тэрэнэй миил 25-ниинь 9 һарын туршада ашаглалгада үгтөө.

Гэр байра, культурно-ажаһуудалай барилгануудые дүүргэхэ түсэбшье республика дотор хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ.

Гүрэнэй түсэбэй иимэ муугаар дүүргэгдэжэ байһанай ушар шалтагаан юун бэ гэхэдэ, барилгын хүтэлбэрилэгшэдэй, тэндэхи инженерно-техническэ хүдэлмэришэдэй гүрэнэй болон партиина журам сахидаггүй, совнархозой зүгһөө тэдэндэ шанга эрилтэ табидаггүйһөө болоо гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Совнархоз, тэрэнэй барилгын управлени (начальнигынь нүхэр Черныш) барилгын муугаар ябажа байһан шалтагаануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлнэгүй, барилгын үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэхэ, нэн түрүүн хүдэлмэришэдэй ажалые зүбөөр ударидаха тушаа хэмжээ абанагүй.

Барилга дээрэ техническэ эрилтэнүүдые хазагайруулжа, муу шанартайгаар хэхэ, голодоһо гаргаха ябадал ушарна. Барилгын банкын хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор барилгын эмхи зургаануудта муугаар хэгдэһэн хүдэлмэриие заһалгада аяар 106 мянган түхэриг салин хүлһэн гаргашалагдаһан байха юм.

Олон ушарта муугаар табиһан проектно-сметнэ түсэб барилгын шанарта нүлөөлдэг. Проектнүүдые зохёодог «Бурпроект» болон «Промпроект» гэжэ эмхи зургаануудта гол түлэб барилга дээрэ хүдэлһэн дүршэлгүй зонууд ажаллана.

Республика дотор капитальна барилгые саашадань хүгжөөлгэдэ барилгын материалнуудые гаргадаг промышленность ехэхэн үүргэ …
байна. Барилгын материал…
гаргаха предприятинуудые …
дэ гүрэн ехэхэн мүнгэ …
молно. Һүүлэй гурбан жэлэй …
да совнархозой зүгһөө энэ…
миллион түхэриг, республик…
нистрнүүдэй Соведэй зүгһөө 1…
лион түхэриг мүнгэн гаргаш…

Тиигэбэшье барилгын ма…
нуудай промышленность, с…
стриин предприятинууд респу…
капитальна барилгын …
юумые хүсэд үгэжэ шадана…
ондо республикада барилг…
бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэх…
Тиимэһээ барилгын материа…
гаргадаг предприятинуудые…
хэхэ, тэдэнэй хүдэлмэриие …
руулха шухала болоно.

Манай республика дотор …
гэжэ барилгын тон һайн м…
бии. Энэ материал халуу т…
мүн шулуу зэмжэлүүлдэг …
гаараа бэлэдхэгдэнэ. …
Мухар-Шэлын перлит шулуу…
нар шулуу гаргаха, тараниие …
ашаглахаб гэжэ тодорхой…
байна. Тиин энэ шулуу …
шэнэр — эрхүүгэйхид промы…
болон гэр байрын барилгада …
жэ байна. Зүгөөр манайхин …
лууе ашаглаагүй. Томо …
гэр баридаг Улаан-Үдын заво…
перлит шулууе нэн түрүүн …
хэ ёһотой.

Барилгашадай ажалай …
саашадань дээшэлүүлхын …
түргэдхахын, үнэ сэнгиень …
руулхын тула тэндэхи ажал …
хүдэлмэриие оньһожоруулд…
ла. Мүнөө үедэ бии байга …
хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй, …
муүд нэгэ халаанда ашаглаг…
Илангаяа газар малтаха …
хэ, барилгын материалнуудые …
буулгаха болон бусад хүдэлмэ…
са оньһожоруулагдаагүй.

Барилгашадай урда тон …
рюусалгатай зорилгонууд …
дана. Энэ жэлдэ ороһон б…
гарахын тула бүхы барилг…
байгаа арга боломжонууды …
хэрэглэхэ, ехэ эмхигүйгөө …
гоо болохо, хүнүүдэй болон …
муудай ажал дээрэ ехээр …
гые болюулха, барилгада …
даһан болзортонь ашаглалгада …
ха уялгатай. Энээндэнь КПСС-…
гай Пленумэй шиидхэбэри …
тэ түһалха байһаниинь …

Экономическа бусад …
дүй дүршэлые харалсажа, …
эмхи зургаануудые …
модхоһон, мүнөө үеын эрилтэ…
хаар болгохо гэжэ оролдох…
бди. Тодорхойлбол, Улаан-Үд…
барилгын трестнүүдые нийлүү…
хидхахаа зохистой гэжэ …
үзэхэ болоно.

Бусад область, хизаарнууд…
шэл дээрэһээ харахада респ…
Министрнүүдэй Соведэй …
питальна барилгын таһаг …
равлени бии болгожо, …
гай Соведүүдэй мэдэлэй …
дые бүтээхэ хүдэлмэриие …
хэ уялга даалгабал зохи…
һанагдана.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдые …
бэл, барилгын болон проек…
мэриие саашадань һайжарууль…
рэгтэ туһалха байха гэжэ …
обкомой бюро тоолоно.

Мүн партиина организацинууд …
бариин тала харалсажа …
совнархозуудые эмхидхэж…
үйлэдбэриие шадабарилгаар …
ридаха, үйлэдбэриин …
гүнзэгыгөөр шудалдаг …
гэжэ найдагдана.

Ажалай эмхидхэлэй һайн…
хэрэглэгдээгүй арга боломж…
ашаглаха, техническа дэбж…
лаха асуудалнууд промы…
хүтэлбэрилдэг партиина …
гэдэй гол анхаралда …
гэтэй.

ЦК-гай Пленум үшөө …
ла зорилго табиаб гэхэдэ, …
тинуудай ажал ябуулга…
ришад болон алба хааг…
дынь үүргые дээшэлүүл…
табяа.

Предприятинууд болон…
нууд дээрэ олон зөөлэн …
тай ниитын орган бол…
риин партиина организац…
хистой гэжэ Пленум то…
Тэдэ комитедүүд хүд…
алба хаагшадай хамты…
һунгагдаха юм. Иимэ …
предприятиин түсэбүү…
хэлсэхэ, тэрэнэй дүү…
гахада, ажалай нормо…
кадрнуудые хубааригла…
баадалсаха байна. …
комитедүүд зарим …
тинуудта туршаахые ту…
дохо. Хожомоо тэдэнэй …
хаража байгаад, бусад …
нуудта дэлгэрүүлхэ. …
комитедүүдэй хажуугаар …
үйлэдбэриин хүтэлбэрилг…
дуулха бусад арга бии …
мэ ашаглаха. Энэ бүгэ…
риин зүблөөн болоно. …
сэдөөр хэрэглэгдэхэ …

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан С. О. Бальжинова, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Хударинин совхозой кукурузашан Р. Д. Гонсорунов, Тарбагатайн «Дружба» колхозой комбайнер И. Ф. Пластинин гэгшэд партиин обкомой пленумдэ хабаадалсаба. А. МАНТАЕВАЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.

1962 оной декабрин 11.

БЛАСТНОЙ ПАРТОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД

ртийно-гүрэнэй хиналтада ленинскэ ёho заншалые hэргээхэ

тууд! Партийна ба гүрэнэй н нэгэдүүлжэ, тэрээнэ ле ёho заншал үндэhэ hуури ажа, орон доторoo хиналтын шэнэдхэн хубилгаха шиид ЦК-гай Пленумэй абаhанинь рэнат. Иимэ саг үргэлжын гээн олон ажалшан зон хаха байна.

Ленинэй хүтэлбэри доро ма дотор ЦКК-РКИ толгойтой гүрэнэй ёhожоhон хинал тэм байгуулагдаhан юм. хиналтада үргэн олон ажал хабаадаг hэн. Энэ хадаа этээн демократическа си гаа. Тиимэ хиналтые дэл нэгэшье гүрэн мэдэхэгүй. он ажалшадые хиналтада да хэрэгые айхабтар ехэ артай гэжэ В. И. Ленин бэлэй.

асагай түрүүшын жэлнүүд орон хиналтын иимэ hайн гдаса нэгэн хүндэ шүтэл бодото дээрэ шад хубил рад зонhоо таhаранги, бю ска хиналтын аппарадаар н юм.

гээн хүндэ шүтэлтын хой үдые усадхаха зуураа, ле хиналта заабарине хүтэлбэри гай Пленум партийно-гүрэнэй иналтын органуудые бии гэжэ шиидхээ.

йно-гүрэнэй хиналтын орга дай партийна ба со ганудтай хамта партиин ыние бэелүүлгэдэ тэрээндэ тэр туhалха уялгатай болохо тух дээрэ заагдаа. Тэдэнэр равительствын директивэй рээ бэелүүлэгдэжэ байгые ийлэдбэриие саашадань үргэ оторой арга боломжонууд дэлгэжэ, ямараар ашаг ийные үдар бүри хинан продукциин шанарые hай, тэрэнэй өөрынь үнэ сэн пруулха, ажалай бүтээсые ие талаар юу хэгдэжэ бай уялгатай.

шум системые шэнэдхэн ху гурае, парти, правительствын директивэй дүүргэлтэдэ ехэшье, багашье хүдэлмэришэн бүхэнэй харюусалга, журамые дээшэлүүлхэ бусад ондоо хэмжээнүүдыешье абаха хэрэгтэй гэжэ Пленум заагаа.

Нүхэдүүд, парти, правительствын директивэнүүдэй дүүргэлтэдэ журамгүйгөөр, харюусалгагүйгөөр хандаха ябадал зарим хүтэлбэрилэгшэ партийна, советскэ болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө али олон уудагдана гэжэ саха хэлэхэ хэрэгтэй.

Гүрэнэй түсэбтэ даабарине дүүргэнгүй байхадаа оройдоошье hанаргадагүй тиимэ хүтэлбэрилэгшэд манайшье үшөөл бии. Юуб гэхэдэ, тиимэ хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй түсэб урдань дүүргэнгүй байхадаа ядаргалхаяа зүгһөө гарна бшуу.

Гүрэнэй түсэб — хэлбэришэгүй хуули! Кадрнуудые энээнэй hүлдэ хэмжүүрөөр хүмүүжүүлхэ, партиин директивүүдые, өөhэдынгөө шиидхэбэринүүдые заатагүй бэелүүлхэ талаар эрилтые эрид шангадхаха хэрэгтэй.

Хиналтын органуудай шухала зорилгонь юун бэ гэхэдэ, тэдэнэр нюдэ далдалха, дангүүр мэдээ үгэхэ, нюргагай тала-бариха, эдилгэ абаха, гүрэнэй зөөриие үрэдэг, хулуудаг болон бусад хорото ябадалтай тэмсэхэ гэжэ нүхэр Хрущев КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ хэһэн элидхэлдээ сооhон тэмдэглээ. Иимэшье баримтануудай манайда бии байдагынь гэмшэлтэй.

Идангаха барилга дээрэ юумэ хулгайлха баримтанууд манда олон. Колхоз болон совхозуудта малай тэжээл үрихэ ябадал олон гарадаг.

Продукциин шанар hайжаруулхын түлөө тэмсэхэ асуудалые абаад үзэе. Голодоhо гаргаха ябадалтай эрид тэмсэхэ шухала гэжэ ЦК-гай Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ. Теэд манайда иимэ баримтанууд үсөөн аал?

Ьаяхан Хяагтын, Бабушкинай промкомбинадуудай гаргаһан мебелиин шанарые худалдаа наймаанай инспекци шалгажа үзөө. Тиихэдээ Хяагтын комбинадай 447 зүйл, Бабушкинай —260 зүйлые шалгажа үзэхэдэнь, бултадаа голодоhон байгаа.

Үргэн олон ажалшадые хабаадуулха хиналтын шэнэ системэ эдэ бузар ябадалнуудые усадхахада туһалха байһаниинь дамжаггүй. Зүгөөр эдэ органуудай гол зорилгонь хадаа, тааруугүй ябадал, алдуу эндүү гаргаха ябадалые сараха, тэрэниие саг соонь заhаха гэжэ оролдохо ёhотой.

Нүхэдүүд! КПСС-эй ЦК-гай Пленум партиимнай, ороной ажабайдалда шухала hуури эзэлхэ байна. Оюун бэлигтэ ленинскэ ёhо заншалаар удхалһан Пленумэй шиидхэбэринүүд совет хүнүүдые баярлуулна, коммунис байгуулалтада шэнэ амжалта туйлахаар зоригжуулна.

Мүнөө партийна организацинуудта, ажалшадай коллективүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй дүнгүүдые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгые эмхидхэхэ болонобди. Коммунист бүхэн, совет хүн бүхэн партиин зүгһөө абтажа байгаа эмхидхэлэй талаар шэнэдхэн хубилалгын политическэ удха шанарые, тэрэнэй гол удхые гүнзэгыгөөр хадуужа абаха шухала. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоолтой, нүхэр Н. С. Хрущевой Пленум дээрэ хэһэн элидхэлтэй бүхы ажалшадые танилсуулха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, эдэ документнүүд дотор коммунизм байгуулха замаар урагшаа дабшаха манай зорилгонууд үргэнөөр харуулагдана, арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгахада ямар политическэ, экономическа удхатайб гэжэ гүнзэгыгөөр, бүхы талаһаань тодорхойлогдоно, промышленность болон барилгын хүтэлбэрилгые нарижуулха, орон доторoo партийно-гүрэнэй нэгэдэмэл хиналтын органуудые байгуулха шухала байһаниинь элишэлэгдэнэ ха юм.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлhэн түлөө энэ пленумдэ хабаадаһан бүхы хүнүүд хүсэ шадалаа гамнангүй оролдохо бэзэ гэжэ найдахыемни, нүхэдүүд, зүбшөөгыт.

**
*

Элидхэлэй һүүлээр КПСС-эй обкомой пленум дээрэ олон хүнүүд үгэ хэлээ. Тэдэнэй хэлэһэн үгэнүүдһээ доро толилогдобо.

Барандаа hайшаана

КПСС-эй Улаан—Үдын горкомой секретарь нүхэр ПРОДАЙВОДАГАЙ үгэhөө

аан-Үдэ городой ажал- олон коммунистнууд й ЦК-гай ноябриин й шиидхэбэриие hайгаар угтаһан байна,— хэлэгшэ тэмдэглэбэ. үдэрнүүдтэ предприй хүдэлмэришэдые тус й материалнуудтай, І. С. Хрущевой элид- танилсуулха хүдэлмэри ябуулагдажа байна. й ажахын гол hалба- : промышленность, болон хүдөө ажахые талаар хүтэлбэрил- руулха тухай тон асуудал шиидхэгдэбэ. ЦК-гай ноябриин й шиидхэбэриие бэе- Улаан-Үдэдэхи пар- комые болюулха гээ- зүб гэжэ hананаб. дэ, горком элдэб жэ- лалаар партиин райко- хүтэлбэрилхэ үүргые ушарта дабталсадаг гэшэ.

Саашадаа республикымнай промышленностиие хүтэлбэрилхэ партиин обкомой тусхай бюро предприятинуудай, барилгын организацинуудай, мүн транспортыншье хүдэлмэри бүри тодрхойгоор хүтэлбэрилдэг болохо. Энэ ушарта Улаан-Үдын партиин райкомуудай урда харюусалгатай зорилго табигдана. Зарим предприятинуудай коллективүүд абаһан уялгаяа жэлһээ жэлдэ дүүргэнгүй гарадаг заншалтай. Энээндэ эсэс табиха саг ерээ. Городой олохон мастерскойнууд, оёдолой предприятинууд, хирпиисын завод барилгын организацинуудта продукциин өөрын үнэ хямдаруулагданагүй, муу шанартай эд бараа гаргаха ушар олон.

Барилгын организацинууд городой гээгдэнги ажахынуудай нэгэн болоно. Барилгын хүдэлмэринүүдые бүхы дээрэнь hайжаруулхын тула нэн түрүүн индустриальна hайн бааза байгуулха тон шухала. Технологическа институдай барилгын факультедэй хүдэлмэриин ехэхэн дутагдалые усадхаха хэрэгтэй. Энэ факультедэй багшанар болон научна хүдэлмэрилэгшэд индустриальна барилгын талаар наука болон техникын туйлалтануудые городой барилгын организацинуудай дунда үргэнөөр дэлгэрүүлхэ үүргээ муугаар бэелүүлнэ. Барилгада хэрэглэгдэдэг бүхы материалнуудые, мүн барилгын бусад хүдэлмэри шэнжэлхэ ехэ лаборатори город дээрэ байгуулха саг тулаа. Иимэ лабораторигүйгөөр найдамтай бүхэ гэр байрануудые барихын аргагүй.

оо ажахын продуктнуудые арза багатайгаар абаха

АССР-эй хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, идхэхэ министр нүхэр ТЮМЕНЦЕВЭЙ үгэhөө

республика дотор колхоз, 32 совхоз о. Колхоз, совхоз үдөө ажахын продукт- лбэг ехээр, хямда р абаха гүйсэд арга ой. Гэбэшье олохон уд энэ арга болом- hайса хэрэглэнэгүй. жэлэй уларилай айбашье, республика- эндөө мяха, hү, ноо- э худалдаха түсэбөө й байhаар.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум хүдөө ажахын продуктнуудые гарза багатайгаар абаха гэжэ үшөө дахин hануулаа. Теэд манай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ асуудалда гүйсэд анхаралаа хандуулнагүй.

Энэ жэлэй 11 hарын дүнгөөр республикымнай совхозуудай миил 11-ниинь олзотой байгаа, бэшэ 21-иинь ехэхэн гарзада ороhон юм. Тэдэниие дурдаха болоо hаа, Яруунын, Хяагтын, Онохойн, Байгалаи, Охин-Булагай болон бусад болоно. Зарим совхозууд, жэшээлхэдэ, Яруунын, Хяагтын, жэлhээ жэл бүри ехэхэн гарзада ороно. Энэ юун дээрэhээ болооб гэхэдэ, адуу мал олоор гарзалагдана, тэдэнэй ашаг шэмэ удаанаар дээшэлүүлэгдэнэ, зуун эхэ малhаа түл үсөөнөөр абтана. Хэрэгтэ хэрэггүй газарта мүнгэн хайрагүйгөөр гаргашалагдана. Зарим совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд түсэбөөр хараалагдаагүй барилгануудые хэнэ, хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньhожоруулагданагүй.

умэй материалнуудай удхые хүн бүхэндэ ойлгуулха

СС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр БИЗЮКИНЭЙ үгэhөө

эрнүүдтэ районой- дприяти, барилга бо- зургаануудай пар- организацинууд пар- Центральна Комите- риин Пленумэй ма- дай гүнзэгы удхые дэ ойлгуулжа үгэхын эн оролдолго гарга- Мүнөө 3 мянга га- тэрнууд ажалшадай тэ-политическэ, хү- ын хүдэлмэри ябуул- тпункт нэмэгдэжэ

илганудаа саг бол- урид дүүргэхын тү- лис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Промышленна предприятинуудай 11 hарынгаа түсэб долоон үдэрөөр урид дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 7 миллион түхэригэй продукци гаргаба. Гэбэшье районоймнай олохон предприятинууд түсэбөө дүүргэнэгүй. Энэ юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, совнархоз предприяти, барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ мүртэй туhа хүргэнэгүй. Илангаяа түсэб табилгада ехэхэн дутагдалнууд бии. Жэшээлхэдэ, түсэб буруу табигдаhанhаа боложо манай район соохи оёдолой комбинат гуталай фабрика хоёр тон хүндэхэн байдалда оронхой.

Газар уhалха, намаг хатааха ехэ аргатайбди

Республикын Министрнүүдэй Соведэй уhанай ажахын Управлениин начальник нүхэр БОЛЬШАКОВОЙ үгэhөө

Арадай ажахые партиин зүгһөө хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгажа, үйлэдбэриин тала харалсажа партийна органуудые бүридхэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай, ажахын шухала асуудалнуудые түргөөр, тодорхойгоор шиидхэхэ арга олгоно гээшэ. Илангаяа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ ехэ зорилгонууд табигданхай. Нэн түрүүн элдүүриин газарай гектар бүриhөө шадаал hаа ехэ продукци абаха ёhотойбди. Энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ газар уhалха, намаг хатааха, модо бургааhа сэбэрлэжэ, шэнэ газар элдүүрилхэ хүдэлмэри тон ехэ аша туhатай байхань элитэ.

Хура бороо бага ородог манай республикын эрхэ байдалда уhалагдадаг газарые үргэдхэхэ шухала. Һүүлэй арбаад жэлдэ уhалагдадаг газарнай 26 мянган гектараар үргэдхэгдөө. КПСС-эй ЦК-гай түүхэтэ сентябриин Пленумһээ хойшонхи жэлнүүдтэ уhалууриин 2 мянга гаран түхеэрэлгэнүүд баригдаа. Хуушан барилгануудынь шэнэдхэгдэжэ, инженерно түхэлэй болгогдонхой. Мүн ой, шугы сэбэрлэгдэжэ, 15 мянган гектар шэнэ газар элдүүрилэгдээ. Уhагүй бэлшээри хэрэглэхэ зорилгоор тэндэ 600 худаг үрэмдэгдэн малтагдажа, 400 мянган гектар бэлшээри ашаглагдадаг болоо.

Тиигэбэшье энэ талаар республика дотор бии байгаа арга боломжонууд тон мууса хэрэглэгдэнэ. Хойшодоо уhалагдадаг газараа хоёр дахин үргэдхэхэ аргатайбди. Ой, шугы сэбэрлэжэ, намаг хатаажа, 870 мянган гектар элдүүрилгэдэ оруулха арга бии. Үшөө хахад миллион гектар уhагүй бэлшээридэ худаг малтажа болохо. Эдэ бүхы хүдэлмэридэ 60 миллион гаран түхэриг мүнгэ зөөри гаргашалагдахаар хараалагдана.

Теэд мүнөө уhанай ажахын барилга хэдэг эмхи зургаанууд жэлдээ 2 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэхэ аргатай байна. Хэрбээ энэ янзаараа саашадаа хүдэлөө юм hаа, урдаа хараалhан зорилгоёо шиидхэхэдэмнай адагынь 25 жэл хэрэгтэй байна бшуу. Энээниие зүбшөөхын аргагүй. Тиимэhээ уhанай ажахын барилгануудые хэдэг эмхи зургаануудые бэхижүүлхэ, 1965 ондо тэдэнэр адагынь жэлдээ 5 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэхээр бэхижүүлэгдэхэ ушартай.

Нэн түрүүн уhалууриин барилгануудые бүтээдэг управлениие гол түлэб газар уhалха, хуурай газарые уhалууритай болгохо шэглэлтэйгээр хубилгажа, тусхай трест бии болгобол зүйтэй гэжэ hанагдана. Ой, шугы сэбэрлэхэ, намаг хатааха тусхай машинно-милиоративна станцинуудые байгуулха шухала. Мүнөө дээрээ тиимэ гурбан станци хэрэгтэй байна.

Энээнэй хажуугаар уhалууриин хүдэлмэриин проект табидаг, шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэдэг эмхи зургаануудые бэхижүүлхэ саг ерээ. Мүнөө байгааша «Гипроводхоз» колхоз, совхозуудай эрилтэнүүдые хангажа шаданагүй.

Гэхэтэй хамта уhалагдадаг газарые зүбөөр ашаглажа шададанагүй. Нилээд ехэ газар жэл бүри уhалагдангүй үнгэрнэ. Уhалагдадаг газарта паар хахалжа амаруулха бүдүүлиг ябадал гараhаар. Эдэ дутагдалнуудые усадхахын тула хабартаа газар уhалалгада хүнүүдые олоор табиха, тарялангаа намартаа уhалдаг заншалтай болохо саг ерээ. Мүн хойшодоо газараа уhа сасажа ундалуулха аргые үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа бодомжолхоор болоо.

Ажалай болон политическэ тон ехэ дэбжэлтээр

ПВЗ-гэй парткомой секретарь нүхэр Асеевэй үгэhөө

Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ олохын түлөө тэмсэжэ байгаа манай Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводой коллектив партиингаа Центральна Комитедэй ноябриин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые ажалай болон политическэ тон ехэ дэбжэлтээр угтан абаба. Промышленна продукци абалга эрид дээшэлүүлхын, тэрэнэй үнэ сэн хямдаруулхын, шанарынь hайжаруулхын түлөө социалис мүрысөөн хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэржэ байнхай.

Заводоймнай коллектив 11 hарынгаа түсэб болзорhоонь урид дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 905 мянган түхэригэй продукци, тэрэ тоодо 14 паровоз, 532 тонно шэрэм гэхэ мэтые гаргаа. Модельнэ, паровоз хабсаралгын, зэд шудхалгын, паровоз ба вагон заhабарилгын болон бусад цехүүд жэлэйнгээ түсэб үни дүүргэжэ, хойто жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ байнад. Декабрь дайшалхы hараар соносхогдонхой. Жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэбди.

Ажалшадай политическэ, ажалай аргагүй ехэ дэбжэлтые үшөө иимэ жэшээнүүд харуулна. Энэ жэл 850 уралан нарижуулгын дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 335 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэн, арматурна цехэй хүдэлмэрилэгшэ Александра Грешнева ажалай нормо шэнээр хаража үзэе гэhэн тон шухала үүсхэл гаргаа юм. Тэрэнэй уряалаар мүнөө заводоймнай 350 гаран хүдэлмэришэд дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаад, хүдэлжэ эхиланхэй.

Гэхэтэй хамта ажал хүдэлмэридэмнай үшөөл горитойхон дутагдалнууд үзэгдэнэ. Зарим цехүүдэй гаргаhан продукци шанар муутай байдаг, тэдэнэр hара hара бүхэндэ жэгдэ hайнаар хүдэлнэгүй. Манай хүдэлмэридэ дээдын партийна, советскэ, ажахын зургаанууд hулаар туhална гээшэ. Жэшээлхэдэ, hүүлэй үедэ заводтомнай электрын элшэ хүсэн ходо таhалдажа үгтэдэг болоо юм. Энээн тушаа хэдэн дахин совнархоздо, КПСС-эй райком, горкомдо хандабашье hаамнай, хубилалта болоогүй байhаар.

Кукурузын аша ехэ

Суулгын совхозой кукурузашан нүхэр КОНДРАТЮКОВОЙ үгэhөө

Манай томодхогдоhон звено энэ жэлдэ 307 гектар кукуруза, 35 га горох, 7 га тэжээлэй бобы, малай тэжээлдэ зорюулжа 20 га саахарай свёкло тариhан юм. Байгша оной март hарада манай звеногой хүн бүхэн жэлдээ 2 мянган литр hү үгэдэг 150 үнеэ шэмэтэ тэжээлээр хангаха гэжэ шиидээд, республикынгаа бүхы кукурузашадта бэшэгээр хандаа hэн. Бидэнэр хэлэhэн үгэдөө хүрөөбди гэжэ баяртайгаар мэдээсэхэ байнаб. Звеномнай энэ жэлдэ 21814 тэжээлэй единицын хэмжээнэй ургаса абажа, жэлдээ 2 мянган литр hү үгэмөөр 780 үнеэ бүхэли жэлдэ хүрэхэ тэжээлээр хангажа шадаа. Энэл даа кукурузымнай аша үрэ.

Кукурузын баян ургаса абахын тула тэрээндэ үнэн сэдьхэлhээ дурлажа хүдэлхэ хэрэгтэй. Манай звеногой дүй дүршэл дээрэhээ харахада, кукурузын баян ургаса намарай эртын паар дээрэ гарана. Үбэлдөө поли дээрэ наг шэбхэ ехээр зөөгдэнэ. Хабартаа газараа борнойлнобди. Минеральна үтэгжүүлгэ газараа хахалжа байхадаа оруулнабди. Тарилга хэhээр лэ, мүн ургасын гаража байха үедэ газар борнойлогдоно. Зурууд хоорондохи газар хоёр тээшээ хоёр удаа элдүүрилэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): партиин обкомой пленумдэ хабаадагшад: Бэшүүрэй аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой hаалишан Ц. Г. Шодоева, Захааминай аймагай «40 лет Октября» колхозой hаалишан М. Б. Цырендоржиева, Яруунын аймагай «Дружба» колхозой хонишон Д. Л. Цыренов.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Техническэ дэбжэлтэ—эгээл шухала

Зэдын комбинадай Холтосоной руднигай начальник нүхэр ЧИПУРИНАЙ үгэhөө

Манай парти промышленна үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха тушаа асуудалда тон ехэ анхарал хандуулна гээшэ. Энээн тушаа партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд соошье хэлэгдэнэ. Манай Зэдын комбинадай хүдэлмэришэд, илангаяа инженерно-техническэ хүдэлмэришэд, КПСС-эй XXII съездhээ хойшо техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна.

Имагтал техническэ дэбжэлтын ашаар ажалай бүтээсые эрид шууд дээшэлүүлхэ байhамнай мэдээжэ. Манай Холтосоной руднигайхид руда малтаха хүдэлмэриие комплексноор оньhожоруулха хүдэлмэри бэелүүлжэ эхилээ hэн. 1958—1960 онуудай туршада хэгдэhэн хүдэлмэриин ашаар руда малтан абалга 20 процентээр дээшэлээ. 1959 онhоо эхилжэ, ажалай түлөөhые шэнэ гуримда оруулжа эхилэнхэйбди. Коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэhэн нүхэр Григорьевой бригада горнорудна промышленностиин түрүү предприятинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлөөр ажалаа эмхидхэжэ, коллектив соогоо эгээл эрхим амжалта туйладаг болоо.

Техническэ дэбжэлтын түлөө иимэ тэмсэл хээд байхадаа руднигаймнай хүдэлмэришэд долоон жэлэй түсэбые табан жэл соо дүүргэхэ гэhэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана. Гэбэшье совнархозой болон партиин обкомой промышленностиин таhагай зүгhөө техническэ дэбжэлтэдэ анхарал багаар хандуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ асуудал партиин обком болон райкомуудай пленумүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээгүй шахуу.

Байгаалиин баялиг элбэг лэ

Республикын геологоуправлениин начальник нүхэр СИЛАКОВАЙ үгэhөө

Буряадай республикын газар дайда үргэн, байгаалиинше баялиг элбэг лэ. Тэдэ баялигуудые бэдэрэн олөжо, арадаймгаа ажахыда хэрэглэхэ гээшэ бидэнэр, геологуудай дайшалхы зорилго мүн. Урда жэлнүүдтэ байгаалиин баялигуудые бэдэрхэ хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд байhан юм. Тэрээн дээрэhээ боложо олохон экспедицинүүд аша үрэ багатайгаар хүдэлдэг байhан. Мүн манайшье республикын газар дайда дээрэ хүдэлhэн олон ондоо ведомствэнүүдэй геологууд хоорондоо холбоо барисаагүй, ниитэ түсэбгүйгөөр ажалладаг дээрэhээ мүртэй амжалта туйладаггүй байгаа.

Байгаалиин баялигые шэнжэлэн олохо үүргэтэй геологоуправлениин республика доторнай байгуулагдаhанhаа хойшо тон ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Республикымнай олохон аймагуудай газар дээрэhээ урдань мэдэгдээгүй байhан ашагта малтамалнууд элирүүлэгдэнэ, тэдэнэй хэбтэшын нөөсэ шэнжэлэн тодорхойлогдоно. Иимэ зарим тэды амжалта туйлагдажа байбашье, геологуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии. Газар нүхэлдэг түхеэрэлгэнүүдэй запасной часть ехээр дуталдана. Тиихэдэ эдэ түхеэрэлгэнүүдые заhабарилха тусхай бааза республика доторнай үгы байhаар.

Арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхын түлөө

Тэриин совхозой директор нүхэр ТАЮРСКИИН үгэhөө

Манай совхоз гээгдэнги ажахытай колхозуудай hуури дээрэ байгша оной июнь hарада эмхидхэгдэhэн.

Тиигэбэшье совхозой дирекци, партком хүдэлмэришэдэй дунда ойлгуулгамжын хүдэлмэри ябуулжа, парти, правительствын анхаралда харюу болгон, гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө дүүргэхын тулада оролдожо байнхай. Совхозой хүдэлмэришэд гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө декабриин 5-да дүүргэжэ, жэлэй түсэбhөө гадуур 1500 центнер hү худалдаха гэhэн социалис уялгаяа бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхын тула энэ жэлэй 4-дэхи кварталда 3400 центнер мяхан тушаагдаха байгаа. Тиимэhээ совхозой дирекци октябриин 15-да 1002 толгой хашарагуудые найман гүүртэ болгожо хубаагаад, шахан таргалуулгада табяа hэн. Эдэ хашарагуудай дунда зэргын шэгнүүр 198 килограмм байгаа. Гадна 984 толгой буруунуудые илгажа, hайн тэжээлдэ табяа hэмди. Эдэ гүүртэнүүдтэ эгээн бэрхэ малшад томилогдожо, тэдэнэй ажалай түлөөhэн малай шэгнүүр нэмээhээрнь тогтоогдоо hэн. Мүн урмашуулгын нэмэлтэ түлөөhэн тодорхойлогдоhон байха.

Шахан таргалуулагдажа байhан малда үдэртөө 2 килограмм үбhэ, 2 килограмм зелёнко, 2 килограмм таряа талханай зүйл, 20 килограмм силос, 4 килограмм hолоомо үгтөө. Энэнь бухыдөө 7,48 тэжээлэй единицэ болоно. Малшадай ажалдаа оролдосотойгоор хандаhанай, малаа hайнаар эдеэлүүлhэнэй ашаар тэдэнэр шахамалнуудай шэгнүүрые үдэртэ 800—900 граммаар нэмээжэ шадаа.

Совнархозууд үүргээ гүйсэд дүүргээ

Буряадай совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр ДАВЫДОВАЙ үгэhөө

Парти, правительствамнай арадайнгаа ажахын хүтэлбэриие бүри тодорхой, улам hайн болгохо хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал оролдолго хандуулна. Промышленность болон барилгын хүтэлбэриие шэнэдхэн хубилгажа, 1957 ондо арадай ажахын соведүүдые байгуулhан байгаа. Совнархозуудай байгуулагдаhанhаа хойшо манай республикын промышленностиин үйлэдбэрилдэг продукциин хэмжээн hүүлэй дүрбэн жэлэй туршада гушан табан процент дээшэлhэн байна.

Мүн энэ үе соо промышленностиин хэдэн шэнэ hалбари болон шэнэ предприятинууд байгуулагдаа. Тэрэшэлэн барилгын индустриальна баазын үндэhэ hуури табигдаа гээшэ. Барилгада шухала хэрэгтэй түмэр-бетонно зүйлнүүдые гаргадаг хэдэн заводууд хүдэлнэ. Тиигэжэ барилгын хуушанай технологиие хубилгажа, ажал ехэтэй энэ хүдэлмэридэ оньhото техникэ үргэнөөр хэрэглэхэ арга олдоо. Республикымнай цементнэ болон шэлэй промышленность урдынхиhаа hураггүй ехээр үргэдхэгдөө. Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой үйлэдбэри шэнэдхэн хубилгагдажа, шанар hайнтай цемент ехээр гаргадаг болоо. Мүн Улаан-Үдын шэлэй заводой хүдэлмэришэдэй үйлэдбэрилэн гаргадаг сонхын шэл ороноймнай олон область болон хизаарнуудта элбэг ехээр эльгээгдэнэ.

1957 ондо байгуулагдаhан арадай ажахын соведүүд өөрынгөө үүргые гүйсэд бэелүүлжэ дүүргээ. Ажабайдал үни удаан хуушан хэбээрээ байдаггүй. Тиимэhээ совнархозуудые томодхожо, барилгые амяраа hалбари болгохо гэhэн шиидхэбэри партиин ЦК-гай ноябриин Пленум баталан абаа. Тэрэнэй ёhоор Зүүн Сибириин арадай ажахын совет Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай ба Буряадай АССР-эй промышленностиин бүхы hалбаринуудые тодорхой hайнаар хүтэлбэрилхэ зуураа, холын хараата түсэбүүдые зохёон табижа, тэдэнээ бэелүүлгэдэ бүхы арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха байна.

Республикымнай промышленностиин бүхы предприятинуудай үйлэдбэриин 1963 оной түсэб гол түлэб табигдажа дүүргэгдэhэн байна. Тэрэ түсэбүүдые бүхы предприятинуудай цех, участок бүхэнэй хүдэлмэришэдтэй танилсуулжа, үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлхэ гээшэ предприятинуудай партийна организацинуудай гол зорилго болоно.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур

1962 оной декабриин 11.

АЛХАМ УРАГШАА

Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор хэрэглэхэ тухай СССР США хоёрой хэлсээнэй баталагдаһан тушаа

Замбуулинай дайдые хоёр агууехэ ороной — Советскэ Союзай болон Холбоото Штадуудай амгалан зорилгоор хамтадаа шэнжэлхэ талаар түрүүшын, эгээн лэ шухала алхам хэгдэбэ. Иигэжэ үгэеэ ойлголсолго ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэнэр: В. Зориной (СССР), Э. Стивенсонэй (США) ООН-ой генеральна секретарь У Танда дамжуулан үгэһэн хуулита документнүүдээр батадхагдаһан байна.

СССР-эй Наукануудай академиин түлөөлэгшэ академик А. Благонравов болон Аэронавтикын, замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар национальна управлениин түлөөлэгшэ доктор Х. Драйден гэгшэдэй, тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдэй олон дахин уулзаһанай, удаан саг соо һанамжануудаа мэдэлсэһэнэй ашаар замбуулинай заха зайгүй дайдые хамтаараа шэнжэлхэ талаар түрүүшын хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа гэжэ мэдэхэдээ, дэлхэйн научна олониитэ һаналаа ханаһан байна. СССР США хоёрой эрдэмтэдэй хоорондо нягта харилсаа холбоо байгуулха хэрэгтэ эхи табиһан асуудалнууд гэхэдэ, сагай уларилые шэнжэлэлгэ, дэлхэйн суранзануудые мэдэжэ абалга, оронуудай хоорондо хэлхеэ холбоо байгуулха хэмэл одонуудые хэрэглэлгэ болоно.

Энэ талаар хэгдэхэ ажалые хоёр ороной хоорондо хубаарилга научна дэбжэлтэдэ, шэнжэлэлгын туйлалтануудые хүнэй аша туһада зорюулан, бүри түргэнөөр ашаглаха хэрэгтэ туһалха байна. Энэ хадаа тус программын эгээн лэ үнэтэ хубинь болоно. Жэшээлхэдэ, сагай уларилые шэнжэлхэ талаар түрүүшын үедэ хоёр орон өөһэдынгөө шэнжэлэлгэнүүдые үргэлжэлүүлхэ, научна үрэ дүнгүүд тухай хэлхеэ холбоо хэрэглэн, бэе бэедээ хододоо мэдээсэжэ байха гэжэ шиидхэгдээ. Хожомынь — 1964—1965 онуудта сагай уларил шэнжэлхын тулада хоорондоо зүбшэжэ хэмэл одонуудые табиха гэжэ хараалагдаа.

Газарай суранзанай научна талаараа үндэһэлэн баримталагдаһан, нарин һайн картатай байха гээшэ наукада шухала удха шанартай гэжэ мэдээжэ. Иимэ картатай болоо һаа, замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар шэнэ туршалгануудые хэхэ, газарай суранза тухай наукые хүгжөөхэ үргэн хараа зам нээгдэхэ байна. Энээниие ойлгодог дээрэһээ СССР США хоёр тус асуудалаар хамтаараа ажаллахые хүсэһэн байха юм. Нарые шэнжэлхэ уласхоорондын жэлэй туршада газарые тойрон дабшадаг советскэ болон американска хэмэл одонуудые табиха гэжэ хараалагдаһан ушар тус асуудал шиидхэхэ шухала хубинь болохо байна. Тиихэдэ хоёр одон зүбшэжэ тодорхойлогдоһон ондо ондоо замуудаар ниидэхэ гэжэ багсаагдаһан байха юм.

Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлхэ талаар хоёр ороной хамтаараа оролдолго гаргаха гурбадахи асуудал хадаа радио-холбоо барисаанай асуудал болоно. Хэмэл одонуудые хэрэглэн, бүхы бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ хэлхеэ холбоо һайжаруулха гээшэ энэ хэмжээ ябуулгын зорилгонь болоно. Энэ хадаа арадуудай хоорондын холбоо барисаа үргэдхэлгэдэ туһалха, тиигэжэ бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ гэжэ мэдээжэ.

Замбуулинай дайдые амгалан ёһоор шэнжэлхэ тухай СССР США хоёрой хоорондо баталагдаһан хэлсээн хадаа бүхы хүн түрэлтэндэ ехэ удха шанартай асуудал шиидхэлгээр шухала алхам болоно гээшэ ха. Аэронавтикын, замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар национальна управлениин хүтэлбэрилэгшэ Дж. Уэбб гэгшэдэ эльгээһэн телеграмма соогоо СССР-эй Наукануудай академиин президент М. В. Келдыш иигэжэ тэмдэглээ: «Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлхэ, хэрэглэхэ талаар суг ажаллаха тухай хэлсээн хадаа наукын дэбжэлтын, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгын аша туһада зорюулагдаха энэ һайн һайхан хэрэг бүтээхэ талаар совет болон Америкын эрдэмтэдэй суг ажаглалгые саашадань хүгжөөхэ, үргэдхэхэ ябадалай һайн эхин боложо үгэнэ».

Совет ороной тон ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаһанай ашаар энэ хэлсээн баталагдаа. Газарые тойрон дабшадаг хэмэл одые 1957 ондо дэлхэй дээрэ анха түрүүн табижа, замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар гайхамшагта амжалта туйлаһанайнгаа һүүлээр манай гүрэн иигэжэ мэдүүлээ һэн. Энэ одон хадаа хүн түрэлтэнэй һайн һайхан ерээдүйн аша туһада зорюулан, замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлэн мэдэхэ хэрэгтэ эхи табиба.

Советскэ Союзай энэ һайн һайхан һанал бодолой илан мандаха байһаниинь лабтай. Совет ороной болон Америкын эрдэмтэдэй, конструкторнуудай хамтаараа бүтээһэн замбуулинай онгосонуудай манай наранай системын планетэнүүд — Һара, Марс, Венерэ тээшэ ниидэхэ саг хүрэжэ ерэхэл.

Дээрэ хэлэгдэһэнһээ хаража үзэхэдэ, олониитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха тухай ленинскэ үзэл бодолые бэелүүлхын түлөө Советскэ правительствын хэдэг эршэтэй шанга тэмсэл улам ехэ үрэтэй боложо байна гэжэ элирнэ. Замбуулинай дайдые амгалан ёһоор хамтаараа шэнжэлхэ тухай СССР США хоёрой хоорондо баталагдаһан түрүүшын хэлсээн энээнэй баһа нэгэ гэршэнь боложо үгэнэ.

А. Романов.
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

А. ЖАМБАЛОН.

ЭДЭГЭЭГҮЙ ШАРХА...

(РАССКАЗ)

Дашын Цэбэгтэн харанхы үглөөгүүрһээ эхилээд хүл хүлгөөн болошонхой. Тэдэнэй бүхы юумэниинь газаагаа обоолоотой байна. Һаеы гэрэй ара үбэрөөр наһажаалшье, залуушье зон, хүүгэдшье олон. Хараха янзада дүшэ арайл хүреөдүй наһанай, тэгшэ хүдэр бэетэй майор; тэрэнэй хани нүхэр — нам даруухан, зулгы янзын бэри; хүүгэдынь гээшэ ха — саб гэмэ хубсаһатай, һургуулиин наһанай хүбүүн басаган хоёр, мүн Цэбэгтэнэй хүршэнэр, үшөө хэдэн ябуул хүнүүд эндэ бии. Бултанайнь шэг шарай бүрхэг тэнгэридэл барагар. Хэн хэнииньшье үгэ үсөөтэй, уруу дуруунууд. Цэбэгэй нүхэр Намсалма юу хэхэ яахаяашье мэдэхээ болишоод, газаагуураа эрьелдэнэ.

— Эндэмнай юун болооб? — гээд һаяхан хүрэжэ ерэһэн хазаар моритой хүн болгоомжотой аргааханаар асууба.

— Тамжид абгаймнай гээгдэшоо. Ямаршьегүй элүүр байһан аад, гэнтэл үнгэршоо гэнэл даа.

— Барһан даа. Яагаа, юун хүрэшоо гээшэб? Хони адуулжа ябадаг, сарюун хүнгэн һэмнэй.

— Хари гайхалтай... Үшөөл сарюун зандаа ябахаар һэн лэ даа.

— Эдэ залуушуулдаа ехэл туһатай хүниинь гээшэ һэн. Нүхэр хүбүүн хоёроо хүлеэ хүлеэһээр лэ мордобо ха юм даа. Хорхойдо хориггүй, уян сэдьхэлтэй хүн һэн.

...Энэ үедэ һая һэриһэн дүрбэтэйхэн Жаргал һуга харайн бодобо. Тэрэ гэртээ гүйжэ ороһоор, баруун орон дээрэ хушаатай хэбтэһэн хүтшөөдөө ошоно:

— Хүгшэн эжы, аа! Би бодоолби. Та бодогты, — гээд хушалтыень татана. Тиигээд абяа гарахагүйдэнь, булсагархан гарнуудаараа хасарнуудынь хашан хүдэлгэнэ:

— Һэрииит даа, хүгшэн эжы. Ядахадаа нюдэнэйнь зубхиие үргөөдшье үзэнэ.

— Бодохоор болоол! Хонёо адуулхаа гараял даа.

Бишыхан Жаргалай иигэжэ байхыень гэнтэ харажархиһан Намсалма ехээр мэгдэжэ, хүбүүнэйнгээ гарһаань хүтэлэн, газаашаа гарашаба.

— Эжы, аа! Хүгшэн эжымнай юундэ бодоногүй гээшэб? — гээд тэрэнь мүшхэжэ эхилнэ.

— Хүгшэн эжышни бүхөөр унтаа бшуу даа. Һэрихэеэ болёо.

— Юундэ һэрихээ болёо гээшэб? Та һэрюулэгты. Ехэ хүнэй татахада һэрихэл даа, за гү? — гэн, Жаргал ехэл гуйнгяар эхэеэ хараад байба.

— Унтан унтаал даа, барһамнай. Тиигээ хадаа дахин һэрихэгүй.

— Унтан унтахадаа яадаг бэ? Нюдөө оройдоо нээхэгүй гү? Үдэртөөшье унтажа байха гү?

Түрэл талынгаа хүрьһэ гэшхэһээр оройдоол эдыхэн наһатай эдирхэн Жаргал тон хайратай, дүтэ хүмни иигээд унтан унташадаг юм гэжэ хаанаһаа мэдэхэ бэлэй даа. Хэрбээ хүршэ айлайнь хүгшэнэй ерээгүй һаа, гэнэхэн Жаргал бүхэли үдэр соо мүшхэжэ үнжэхэ байгаа ха юм.

— Зай, муха, хүгшэн эжышни унтажа байг. Бидэ хоёр бэрхэнүүд хадаа өөһэдөө хонидоо адуулая даа. Хурьгадтаяа наадахабди, — гээд хүршын хүгшөөгэй уриханаар аргадан татажа хэлэхэдэ, Жаргал тэрээнтэй хүтэрэлдэн ошоо һэн.

Ингэһээр байтар зоншье нишэ тиншээ таража үсөөрбэ. Цэбэг хүнгэн машинада һуугаад, врачые асархаяа гүйлгэбэ. Намсалма энэ тэрэ юумэеэ өөдэ татахаяа гэртээ үлэбэ.

*
**

...Хүнэй хуби заяан гээшэ ехэл орёо тойруу ха юм даа. Тиихэдэ энэ Тамжид абгай гэгшыешье абаад үзөө һаа, орёошог хуби заяатай хүн. Тэрэмнай дайнай эхилһэн зун үбгэнтэеэ хамта эрье хонидой отара хаража байгаа. Сэрэгэй албанда байһан хайрата хүбүүнһээнь баруун фронт мордобобди гэһэн бэшэг ерээ һэн. Тиихэдэ энэ Цэрэн-Дашашье баруун тээ алба хэжэ байһан юм. Хүбүүниинь хоёрдохёо бэшэхэдээ, фронт хүрөөд, тулалдаанда орохоёо бэлдэжэ байнабди гээд бэшээ һэн. Бүри хожомхон, намар боложо байхада, мүн үбгэниинь үеынгөө зоноор хамта сэрэгтэ татагдажа ошоо бэлэй.

Бэрхэшээлтэ хоног, үдэрнүүд хойно хойноһоо һубарижа эхилээ һэн. Үглөө бүри бодоод лэ дайнай газарһаа мэдээсэл, бэшэг хүлеэхэ. Теэдшье нүхэр хүбүүн хоёрһоонь бэшэгүүд яһалал ерэдэг байгаа.

Хоёрдохи жэлдээ нүхэрһөөнь бэшэг ерэхэеэ болишобо. Тиигэһээр байтар хүбүүнһээнь баһа... Теэд хожомынь тэрээнтэй суг ябаһан Шэтынь ород нүхэрһөө бэшэг ерээ бэлэй. «...Нэгэтэ шанга тулалдаанда танай хүбүүнтэй хамта хүндөөр шархатаад, немецкэ концлагерьта хаагдаа һэмди. Тэндэ буугай аман доро газар малтадаг, хажуугаарнь мүшхүүлдэг, зоболгодог байгаабди. Ингээд дэмы хосоронхаар хуби талаангаа мэдэе гэлсээд, тэрьедэхээр шиидээ һэмди. Энэ тэрьедэлгын үедэ Дамдин фашистнуудта буудуулжа наһа бараһан байна. Би зарим нүхэдтэеэ аза талаангаар баригдангүй гараад, госпитальдо аргалуулжа байнаб. Танай адрес нэрэ хоёрые Дамдинай нэгэтэ үгэһэн хадань бэшэбэб...» гээд тэрэ бэшэг соонь хэлэгдэһэн байгаа бэлэй. Энэ бэшэгэй һүүлээр эхын сэдьхэлдэ шэнэ шарха бии болоһон юм. «Хөөрхэймни, нээрээ һалаба гээшэ гү? Ингээд лэ бусалтагүйгөөр алдажархихын түлөө хүбүүгээ түрэһэн болоно гүб? Дайнай болоогүй һаа, барһамни амиды мэндэ ябаха байгаал. Ямар хара һаналаар дай алалсаа үүдхэһэн харшан шолмос дайсад бэ?!» — гээд лэ дороһоо абажа хүндөөр һаһаа алдаба.

Дайнай дүүрэһэн хойно амиды мэндэ үлэһэн нютагаархидынь бусажа ерээ һэн ааб даа. Теэд Тамжид хэнииеньшье угтан абаха золгүй байгаа. Энэ үедэ үтэлһэн эхэньшье наһа барашаһан юм. Ингээд лэ эхэ эсэгэшьегүй, нүхэршьегүй, үри хүүгэдшьегүй, гэрэйнгээ оёорто ори гансаарханаа үлэшэхэ гээшэ юун бэ даа. Аха дүүнэргүй, хүнэй ганса басаган байһан нэгэ ехэ гасалан. Хотодонь эдеэншье орожо үгэхэгүй, үргэһэнииньшье хүрэхэгүй. Хүндөөр һанаа алдалган...

Тэрэ гэһээр дуулдахаяа болишоһон нүхэрөө хүлеэн, алуулһан хүбүүгээ хайрлан, хара бууужа, үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн боложо, уйдхарта дарагдан ябахада, али тухай хүндэ байгааб даа! Үдэшэ унтаридаа ороод лэ эжэлүүдгүй һугшархаа һанана. Уйдхараа барижа тэсэхээ болиходоо, архи уужархидагшье болоһон юм.

— Хани нүхэр түрэһэн хайрата хүбүүн хоёроо һураггүйгөөр алдажархёод, гансаараа ёдойлгожо яба, болишье адли даа. Зоной жаргалда атаархаадшье яахамниб. Өөрөө иигэжэ зобохо хуби заяатай байһан хүн бэзэб, — гээд лэ ама халахадаа уйладаг байгаа. Тиихэдэнь зон нүхэдынь аргадажа:

— Хэн мэдэбэ даа. Иигэжэ байтараа гэнтэ хүрэжэ ерэхэдээшье болохол. Магад хаана нэгэ тээ амиды мэндэ ябаашье аалам...

«Тамжид, манайхинаар ороод байха һэнши» гээдшье һанааень заһана.

— Гэр бараан бии ха юм. Айл нэрэтэй хүн шууб. Мүнөөнһөө айлаар зайжа, зонние түрижэ, түгэншүүлжэ ябахаар бэшэлби даа. Намда һанаагаа бү зобыт. Битнайшье ядамаргүй ябаналби, — гээд зоной һанааень заһахые оролдогшо һэн.

Теэд үгыл ха юм даа. Тамжид гээшэмнай ямар аялдар хүхюун һамган гээшэ һэм. Харин уйдхар гуниг архи хоёрһоо сэдьхэлэй үбшэнтэй болошоо гэлсэдэг юм. Үшөө заримдаа сээжэ зүрхэеэ дараад хэбтэшэдэг болоһон байгаа.

Ингэжэ ябахадань нютагай зон орхижорхёогүй. Үбгэнэйнь түрэлэй болохо Цэбэгтэн (хэдэн жэл соо хонишодоор хүдэлжэ байнхай) энээхэн Жаргал хүбүүнэй гарахада, тэрэниие өөһэдын эхэ шэнгеэр ямбалан, хажуудаа хээд байдаг болоо һэн. Тамжидшье энэ хүбүүе эмээхэйрэн, нюдэнһөө үлүүгээр дүмэжэ, «Хүбүүнэймни оронд ерэһэншье байжа болоо аабза» гэжэ өөртөө һанан, сэдьхэлээ һамааруулаад лэ ябадаг байгаа.

Тиихэдэ дайнай дүүрэһэнһээ хойшо мүнөө һая болотор энэ Цэрэн-Дашаһаа бэшэгшье, мүнгэншье ерэдэг. «Хүбүүнһээмни бэшэ юм гү даа» гэжэ сэдьхэлээ хүдэлгэн задалхадань, Цэрэн-Дашын бэшэг байгша һэн. Гэбэшье хүбүүнһээ ерэһэн бэшэг мэтээр баярлан, тэрэнээ хүндэ уншуулдаг байгаа ха юм. «Тамжид абгай, дэмы талаар сэдьхэлээ зобоожо ябалтагүй. Бидэ таниие орхихогүйбди, харалсажа, туһалжа байхабди» гээд лэ бэшэг соонь хэлэгдэһэн байха.

Тиихэдэнь Тамжид хүгшэн харюу бэшэг соогоо «Айлшаар ерээд ошохо һэнта» гэжэ бэшүүлдэг болоо. Тээсгэн хабар Цэрэн-Дашаһаа бэшэг ерэхэдээ, «Энэ зун тандаа ошожо ерэхэ һанаатайбди» гэһэн байжа, хүгшөөе баярлуулһан байгаа. Тэрээнһээ хойшо Тамжид хүгшэн бүри ехээр хүлеэжэ эхилээ һэн...

*
**

Теэд юумэ хүлеэжэ сүхэршөөд байтар, һанагдаагүй ушар тохёолдодог ха юм. Үдэшэлэн, наранай үшөө ороодүй байхада, Тамжид хүгшэн бишыхан Жаргалые хүтэлэнхэй, хонидоо тогтоогоод ерэбэ. Ерэн гэхэдэнь, эдэнэйдэ бүри һаяхан айлшад буушоод уттажа байгаа ха юм.

— Үү та-тай! Үгы, энэ... Цэрэн-Даша гээшэ гүш?! Яагаа үни холын... Хаанаһаа?... Хүүгэдни даа... — гэжэ байгаад, Тамжид хүгшэн айлшанаа нэрэ һурагүй таалашаба. Тиигээд гайхан байгааша һамга, хүүгэдыень таалаба.

Хараха янзада, энэ хүгшэн баярлахын ехээр баярлаба хэбэртэй. Хүлнүүдынь гансата хүнгэдэшөөд, хорёодтой басаганһаа дорогүй, хурдан солбоноор газаа гэртэ гүйжэ байба.

— Таниие оложо ядан, хэдэн газарһаа һурагшалһаар ерээлди, — гээд айлшанай хэлэхэдэ, Тамжид хүгшэн бүришье хүхишэбэ.

— Хүүгэдни, оложо ерээ хадаа хүрөөт даа. Хойшолонгүй мартажархёо юм гү гэжэ һанаандаа голхоржо, хэнтэглэжэ байгшалби. Хари һанагдаагүйгөөр орожо ерэбэлтэ. Болоо, болоо, — гэн, хайрсагаа һуулиһанай һүүлээр, гэрэй эзэн тээшэ хандаба:

— Цэбэг, аа! Байза, энээниие хармаандаа хээд, центр гүйлгэжэ ерэхэшни гээшэ гү? Ерэһэн хойнош минии «хуба шэхэтые»...

— Зай, би сагтаа ерэхэб даа, — гэжэрхёод, тэрэ дары мотоциклаа пүшэгэнүүлэн гүйлгэбэ.

Тамжид хүгшэнэй хажууһаа һаладаггүй Жаргал хүбүүхэн мүнөө шэнэ танилнуудтаяа дадажа, газаа гэртүүр гүйлдэнэ, шаг шууяа табилдан наадана. Тиихэдэ Намсалма һууха забдагүй, табаг түхеэрнэ, сай аягална. Хүгшөө айлшадтаа дүтэлжэ һуушанхай, аманай зугаа таһалнагүй, айлшанайнгаа ямар албанда, хэр зэргэ ябаһан тухайда, аба, эжынэрэйнь хаана, ямар байдаг тухайда, нүхэрэйнь хаанахи, ямар хүнэй басаган тухайда, хүүгэдэйнь хэдыдэхи классуудта, ямараар һурадаг тухайда — бултыень хурга хухадгүй мэдэхэ хүсэлтэй. Цэбэгэйдэ хөөрэлдөөн, энеэлдээн халташье замханагүй.

Ингэһээр байтар наран ороод, боро хараан боложо эхилнэ. Цэбэг бусажа ерэнги. Хонидшье хорёодоо оробо.

Уданшьегүй Цэбэгтэн хэхэ юумэеэ хэжэ сүлөө ороод, айлшадтаяа эдеэлхэеэ һууһан байгаа. Айлшадаа хүндэлжэ, мяханай хажуугаар духаряа аягалга болоо һэн ааб даа. Зоной һогтожо унахаар ехэ архидааншье болоогүй һэн. Тамжид хүгшэнэйдэ ерэхэл ёһотой зониинь хүрэжэ ерээ бшуу, баярлаһандаа тэрэ бэлэхэнээр амаа халашоо ха юм.

— Хүүгэдни даа! Хэзээнэй уулзаагүй гээшэбибди. Эдэнэй аба эжытэнээр зэргэлжэ хаяа хадхан, айл аймаг байгша һэмди даа. Манай хүбүүн энэ Цэрэн-Даша хоёр сугтаа үндыһэн һөөлхэн нүхэд юм һэн даа, — гээд тэрэ сайтай аягаяа амандаа хүргэнгүй, урдаа барин хөөрэнэ.

ХИЛЫН САААНАҺАА

КПЧ-гэй XII съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ

ПРАГА, декабриин 8. (ТАСС). Чехословакиин коммунис партиин XII съезд мүнөөдэр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

КПЧ-гэй шэнэ Центральна Комитедэй болон түбэй шалгалтын комиссиин гэшүүд, гэшүүдүүдтэ кандидадууд һунгагдаба. А. Новотный КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретаряар нэгэн дуугаар һунгагдаба.

Тус съезд хэдэ хэдэн резолюцинуудые һайшаан абаад, КПСС-эй ЦК-да амаршалгын бэшэг абтаба.

Энэ съезд хадаа КПЧ-гэй ами нэгэн, нягта жагсаалтай, марксизм-ленинизмын агууехэ һургаалда тэрэнэй үнэн сэхэ байһые гэршэлээд, Чехословакиин социалис обществын саашанхи хүгжэлтын зорилгонуудые хараалан табиба.

Италиин коммунис партиин съезд дүүрэбэ

РИМ, декабриин 8. (ТАСС). Римэй «Эур» гэжэ конгрессүүдэй байшан соо мүнөөдэр Италиин коммунис партиин X съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Энэ съезд партиин генеральна секретарь П. Тольяттиин «Демократиин болон эб найрамдалай оршон байдалда социализм тээшэ ябаха замдаа ажалша ангинуудай нэгэдэл тухай» гэһэн элидхэлые шагнаад, зүбшэн хэлсэһэн байна.

Тэрээнһээ гадна, тус съезд партиин уставта хэдэн хубилалтануудые зүбшэн хэлсэжэ оруулаа.

Съездын мүнөөдэрэй заседани дээрэ П. Тольятти түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ. Тэрэнэй һүүлээр партиин генеральна секретариин элидхэлые гол түлэбтэнь дэмжэһэн политическэ резолюци съезд баталба.

Мүн тэрэл үдэртөө партиин хүтэлбэрилхы органуудые һунгаба. Тус съезд 140 хүнһөө бүридэһэн ИПК-гай Центральна Комитет, 47 хүнһөө бүридэһэн түбэй хиналтын комисси, табан хүнһөө бүридэһэн түбэй шалгалтын комисси һунгаба.

Болгариин студентнүүд БКП-гэй Центральна Комитедтэ бэшэг эльгээбэ

СОФИ, декабриин 8. (ТАСС). Мүнөөдэр Болгариин студентнүүдэй һайндэр. «Народна младеж» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ һайндэртэй дашарамдуулан, студентнүүд БКП-гэй Центральна Комитедтэ бэшэг бэшэбэ. Болгариин студентнүүд өөһэдынгөө уялгые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада улам һайнаар һураха, ажаллахабди гээд тэрэ бэшэг соогоо мэдүүлнэ. 1963 ондо 6 мянган залуу мэргэжэлтэд бэлэдхэлээ дүүргэжэ, социализмын байгуулгада эгээ хэрэгтэй байһан газартань ошожо хүдэлхэ юм.

АМЕРИКЫН БОДОТО БАЙДАЛ. Зураг дээрэ: үлэсхэлэн хүнүүд тэдхэмжын эдеэнэй хойноһоо оошорто байна.

ТАСС-ай фотохронико.

КУБИЧЕК:

„Һалбаран хүгжэхын тулада байгуулагдаһан бүлгэм" гээшэ гансал саарһан дээрэ бии байдаг

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРЭ, декабриин 8. (ТАСС). Урдань Бразилиин президент байһан Жуселино Кубичек «Жорнал до Бразил» газетэдэ хэһэн интервью соогоо иигэжэ хэлэбэ: «Латино-американска гүрэнүүд хадаа нэгэ гар руугаа шуһа оруулуулжа байгаад, нүгөөдэһөө абхуулжа байдаг үбшэн хүнэй байдалда оронхой». «Һалбаран хүгжэхын тулада байгуулагдаһан бүлгэмэй» программые эрид шүүмжэлбэ. «США-гай дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг латино-американска продукциин сэн тушаа асуудалаар үгэеэ ойлголсоогүй сагтаа, «һалбаран хүгжэхын тулада байгуулагдаһан бүлгэм» гээшэ саарһан дээрэ бэшэгдэһэн программа зандаа үлэхэ гэжэ би тоологшоб», — гээд Кубичек хэлэбэ.

Латинска Америкэдэ Холбоото Штадуудай ябуулжа байдаг худалдаа наймаанай политикые шүүмжэлээд, 1954 онһоо хойшо 1962 он болотор ганса кофиин үнэ сэнгэй доошоо оруулагдаһан дээрэһээ Бразили табан зуу миллион долларой хохидолдо ороо.

Бразилиин сенатор уласхоорондын валютна жасын дурадхалнуудые шүүмжэлбэ.

Салазар занана

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 8. (ТАСС). Далайн саадахи өөрынгөө газарнуудта (тодорхойлон хэлэхэдэ, колонинуудтаа) бэеэ даанги байдал олгохо ябадалтай Португали хэзээшье эблэрхэгүй гэжэ Португалиин премьер-министр Салазар Лиссабондо тунхаглагдаһан мэдүүлгэ соогоо хэлэһэн байна. Португали хадаа бэеэ хамгаалха эрхатай байһан тула, мэдэл доро байһан хүнүүдэй ажабайдал болон зөөрие хамгаалха уялгатай тула, ямаршье восстани гү, али буһалгаа дарахын тулада бүхы хүсэеэ татагасангүй хаяха байха гэжэ тэрэ хэлэбэ. Һүүлшын үедэ Португалиһаа далайн саадахи өөрынь мэдэлэй оронуудта ехэ олон сэрэгүүд эльгээгдэһэн байна гэжэ Ассошиэйтед пресс агентствын корреспондент Лиссабонһоо мэдээсэнэ.

Тушаалһаа бууба

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ, декабриин 7. ТАСС-ай корреспондент Г. Федяшин иигэжэ мэдээсэнэ: Конго Республикын түлөөлэгшэдэй палата оппозициин гомдолые һайшааба. Хуули ёһо ходо эбдэһэнэйнь түлөө, парламентын депутадуудые, бусад политическэ ажал ябуулагшадые ямаршье үндэһэгүйгөөр тушаадагайнь түлөө, мүн ондоо гэмтэ ябадалнуудые хэһэнэйнь түлөө юстициин министр Уерегемере гэгшые Адулын правительстваһаа гаргаха гэһэн эрилтэ тэрэ гомдол соонь табигдаһан байгаа юм.

Энээн тушаа дуугаа үгэлгэдэ хабаадалсаһан 84 депутадай 76-нь Уерегемере гэгшые тушаалһаань буулгахын түлөө дуугаа үгэбэ.

Невадада ядерна тэһэрэлгэ хэгдэбэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 8. (ТАСС). Холбоото Штадууд Англи хоёр Невада штадай полигон дээрэ хамтын ядерна тэһэрэлгые үсэгэлдэр газар доро хэбэ. Юнайтед пресс интернейшнл агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ хадаа 1958 оной августын 4-дэ баталагдаһан атомна энергиие «бэе бэеэ хамгаалалсаха зорилготойгоор» хэрэглэхэ талаар хэлсээнэй ёһоор хоёр оронуудай үнгэргэһэн газар доро хэгдэһэн хоёрдохи тэһэрэлгэ болоно.

Хулганаануудай хатар найр

Урдын урдашье бэшэ даа,
Урин мүнөө сагта даа.
Бархан уулын хормойдо
Барагхан музей нээгдээ һэн.
Баахан, дулаахан гэр соо
Байра заагдан түбхинөө һэн.
Бархан тосхоной түүхэшье
Бараг дүүрэн сугларба.
Хүбшэ тайгын ангуудай
Хүрэг дүрсэнүүд гульдаба.
Мамонтын асари сэмгэн,
Мантан томо һоёонь
Музейн шэмэг болобо.
Баргажан буряадай
«үйлэдбэриин»
Багажа зэмсэгүүд табигдаба.
Табхар танха табхайна,
Арбанай тогоон арбайна;
Уур нюдүүр хоёр
Үе наһандаал сугтаа;
Гоо гоё ханза
«Гооронсодонь» һууна,
Бааза адар анзаһанууд
Вазануудтай зэргэлнэ.
Энэ сагай гэршэ —
Экспонадуудшье олон һэн.
Уран зураашадай зурагууд
Углуу бүхэндэ үлгөөтэй һэн.

Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо
Тэбхэр хоёр жэл үнгэрөө.
Тэрэ колхозой музей
Танигдахаар бэшэ болоо.
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой
Эзэд ноёдыньшье һэлгэгдээ.
Баянхан экспонадтай музеймнай
Байра, харуулгүй болонхой.

Тэрэ гэхын хирэндэ
Танхын оёорто уурхайлһан
Тарган хулганаанууд баяртай.
Тойрон байжа хатарна,
Татажал байнад дуугаа:
«Шэхэ дүлии түрүүлэгшэмнай.
Сэхынь хэлэхэдэ, зохид лэ.
Нюдэ балай ноёднай
Нюдэжэ маанады шадахагүй даа.
Музей даагша ноёмнай
Мүнөө хаана гээшэ бэ.
Аэ аалинга,
Баһаа аалинга.

Ама сагаан хулгана
Амбаар соогоо директор.
Үнэгэнэй арһан булгайр даа,
Үүдэн шүдэн мэдүүжэн.
Шэлүүһэнэй арһан шүлэтэй даа,
Шүдэн манай мэдүүжэн.
Тахяа шубууд табяатай,
Татай, нээрээ зохид лэ.
Аэ аалинга,
Баһаа аалинга.
Үбэлэй нюрган утал даа,
Үлдэжэ туража байхагүйлди
Танха соомнай дулаахан,
Таатай зохид байрал даа
Соорхой ганса сонхоорнай
Соёрон оронол жэгүүртэн.
Орой муутай гэрээрнай
Орожол саһан зобооно.
Эдэ бүгэдын һалахада,
Эд барааень эхилхэбди,
Уран зураашадай картина
Уданшьегүй химэлхэбди,
Аэ аалинга,
Баһаа аалинга.
Тэрэ гэхын хирэндэ
Түхэреэн столой саана
Тэхэлүү — өөрөө парторг.
Тэсхэл дүүрэн һууна.
Хара сэмбэ хушалтатай
Хабтагар столой саана
Хуриган Бадмаевич —
түрүүлэгшэ

«Элһэн» шадар аймш
Эхилэгдээ томохон клу
Даагаднай далантай,
Буруунай булшантай...
Урданай гэхын сагта,
Угаа бүдүүлиг үедэ
Ажаһууна бэшэт,
Хүндэтэ Тэхэлүү Алек
Хуриган Бадмаевич Б
Хэзээ таанар соёлой
Хэхэ ажалаа һэргээх
Хэлээр бэшэ, хэрэгээр
Хэзээ бүрин харюуса

В. П

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМ

Манай адрес, телефон

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора — ответ. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни и про — 24-74, сельского хозяйства и советского строительства — промышленности, транспорта, информации — 35-14, культуры литературы и искусства — 34-05, писем и рабселькоров — отдел переводов и корректорская — 35-95, бухгалтерия — Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку Бурятской АССР.
Н00628. Зак № 577

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1962 оной декабриин 11.